

SISÄLLYSLUETTELO

LUKIJALLE.....	4
OPISKELIJALLE	5
Lähteiden taustoittaminen ja luotettavuuden arviointi.....	6
Esimerkki esseevastausten arviointikriteereistä.....	7
TEHTÄVÄT	
1. Kylmän sodan synty.....	8
2. Propaganda kylmässä sodassa	13
3. Berliinin kriisi.....	19
4. Tšekkoslovakia 1968	24
5. Vietnamin sota.....	29
6. Berliinin muurin murtuminen.....	33
OPETTAJALLE	
Kylmän sodan historiaa.....	37
Lähteiden taustoittaminen ja luotettavuuden arviointi.....	38
Esimerkki esseevastausten arviointikriteereistä.....	39
Opintokokonaisuuksien arviointiohjeet	40

Lukijalle

Vuosia takaperin juttelimme useassa yhteydessä lukion historian opettajien kanssa lukion soveltavista kursseista. Opettajat olivat huolissaan siitä, että kuntien säästöjen myötä soveltavia historian kursseja pystytään tarjoamaan niukasti tai ei lainkaan. Olimme samaan aikaan itse keskustelleet Jyväskylän yliopistolla yhteiskokeilusta historian ja etnologian laitoksen sekä opettajankoulutuslaitoksen välillä. Alkuideana oli tarjota verkko-opintoina lukion opiskelijoille aineistoihin perustuvia tutkivan oppimisen mukaisia kokonaisuuksia. Se jalostui lopulta Kylmän sodan historiaa -verkkokurssiksi lukiolaisille.

Kurssi tehtiin niin, että historian ja etnologian laitoksen professori Pertti Ahonen sekä silloin laitoksella tutkijatohdorina työskennellyt Jouni Tilli kokosivat aiheeseen liittyvää alkuperäisaineistoa, jonka historian aineenopettajaksi opiskelevien ryhmä työsti verkkokurssiksi ohjaajiensa Matti Rautiaisen ja Anna Veijolan johdolla. Ryhmään kuuluivat seuraavat opiskelijat: Mari Huttunen, Iina Ilmonen, Wiivi-Maria Jouttijärvi, Jaro Karkinen, Inka Kukkonen, Sami Kumpulainen, Heikki Kämäräinen, Olli Moilanen, Markus Roth, Jenna Simpanen, Heidi Tarvainen, Mikko Ulves, Atte Vallinen ja Annina Väisänen. Kurssi toteutettiin

tammi-helmikuussa 2016 verkkokurssina Peda.net -oppimisympäristössä ja siihen osallistui lukio-opiskelijoita eri puolilta Suomea.

Jo alussa ajatuksemme oli kehittää kurssi avoimesti saatavilla olevaksi lukion verkkokurssiksi. Ajatusta kehitteli eteenpäin muun muassa FM Seija Lassila osana omia verkkopedagogisia opintojaan. Lopulta kokosimme, muokkasimme ja toimitimme työn perinteisesti kansien sisään, vaikka itse sisältö edustaakin kaikkea muuta kuin perinteistä historian opetusta. Tässä työssä meitä auttoi tutkimusavustaja Sanni Kupiainen. Kurssi koostuu kuudesta kokonaisuudesta, joiden tekemisessä harjoitellaan historian tutkijan taitoja. Näiden taitojen harjaannuttamiseen ohjataan ennen tehtäväkokonaisuuksia, kirjan alkulehdillä. Olemme myös laatineet jokaiselle oppimiskokonaisuudelle tavoitteet ja kirjoittaneet opettajaa varten arviointiohjeet. Näin opiskeltavat tiedot ja taidot on mahdollista hahmottaa entistä selkeämmin.

Historiankin oppimisessa oppimisen hurma syntyy oivaltamisen ilosta. Näiden tehtävien on tarkoitus mahdollistaa sellaisten syntyminen. Toivotamme oivaltavia hetkiä!

Länsi-Saksan puolella sijainnut kyltti, joka varoittaa lähestyvää Itä-Saksan rajasta englanniksi. Tuntematon kuvaaja (1980-luku). Wikimedia Commons.

Opiskelijalle

Kylmän sodan historiaa -kurssi on itsenäisesti suoritettava opintokokonaisuus lukiolaisille. Se on mitoitettu yhden lukiokurssin (38 oppituntia, 2 op) laajuiseksi. Kurssi suoritetaan tekemällä kuusi opintotehtävää. Kurssin tehtäviin tarvittava lähdeaineisto on käännetty suomeksi.

Tavoitteet

Kurssilla tarkastellaan kylmän sodan aikakauden historiaa seuraavien teemojen ja sisältöjen kautta:

- kylmän sodan lähtöasetelmat (1940-luku)
- konfliktin kehittyminen ja propaganda (1950-luku)
- kylmän sodan konfliktit (Berliinin muuri 1961, Praha 1968 ja Vietnamin sota)
- kylmän sodan loppuvaiheet

Teemat opiskellaan tehtäväkokonaisuuksien kautta. Historiallisesta teemasta muodostetaan kuvaa lähdeaineiston pohjalta tulkiten ja analysoiden. Kurssin keskeisenä tavoitteena on historiallisen tiedon luonteen sekä historiallisen tiedon muodostumisen opiskelu.

Esitietona kurssille on lukion opetussuunnitelman Kansainväliset suhteet -kurssi (HI2). Kylmän sodan historia -kurssissa syvennytään erityisesti HI2-kurssin teemoihin kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasetteluiden syyt ja seuraukset tarkastelemalla kylmän sodan kriisejä.

Arviointi

Kurssin arviointi perustuu lukion opetussuunnitelman (Opetushallitus 2015) historian tavoitteisiin. Keskeisiä arvioitavia tavoitteita ovat, että opiskelija:

- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa tarkoituksenmukaisia lähteitä käyttäen, arvioimaan sitä kriittisesti sekä ymmärtämään sen monitulkintaisuuden ja suhteellisuuden
- osaa käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja ihmisten toimintaa monipuolisesti kunkin ajan omista lähtökohdista (Opetushallitus 2015)

Arvioinnissa hyödynnetään Ylioppilaslautakunnan hyvän vastauksen piirteitä, jotka antavat näkökulmaa vastausten rakenteen sekä analyysin arviointiin. Kurssin jokaisen tehtävän yhteydessä on esitetty kiitettävään vastauksen edellyttämiä tietoja ja taitoja.

	0	tydyttävä	hyvä	kiitettävä
<i>Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus; käsitteellinen täsmällisyys</i>	Ei lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Niukkasisältöinen tai sisältää paljolti epäolennaisuuksia. Käsitteiden kovin puutteellista hallintaa. Vastaa vain osittain tehtävään.	Verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin kohdentuvaa tietoa. Käsitteiden hyvää hallintaa.	Täsmällistä tietojen ja käsitteiden hallintaa. Olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja.
<i>Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus</i>	Jäsentymätön, sekava. Väitteet vailla perusteluja.	Niukasti perusteita esitetyille väitteille. Heikosti erittelevää aiheen tarkastelua. Luettelomainen tai epäselvä rakenne.	Väitteille verraten hyviä perusteluita. Aiheen tarkastelu johdonmukainen, vaikka paikoitellen puutteita. Joiltakin osin analyttinen.	Hyvin analyttinen yleisote. Väitteillä hyvät perustelut ja aiheen tarkastelu johdonmukaista ja argumentoivaa.
<i>Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja</i>	Ei minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Ei merkkejä eri tulkintojen tai vaihtoehtojen tulkintakyvystä.	Heikkoja merkkejä lähdekriittisyydestä. Joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Kyky soveltaa tietoja on heikosti havaittava.	Paikoitellen hyvää (lähde) kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja. Joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivistä otetta edustavasta ajattelusta. Joitain merkkejä tietojen arviointikyvystä ja soveltamiskyvystä.	Terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista monin paikoin.

https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Hyv_vast_piirt/FI_2018_S/2018_s_hi.pdf

Kurssin tehtävissä sinua pyydetään arvioimaan lähteen luotettavuutta. Historiassa tietoa muodostetaan erilaisten lähdeaineistojen pohjalta. Historian taitojen harjaannuttamisessa keskeistä onkin erilaisten lähdeaineistojen hankkiminen, analysoiminen ja tulkintojen tekeminen niistä. Lähdeaineistoa analysoitaessa keskeistä on kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- **Laatija:**
  - Kuka tekstin on laatinut? Mikä on kirjoittajan tausta, esim. yhteiskunnallinen asema tai poliittinen suuntautuneisuus? Mikä on hänen näkökulmansa asiaan?
- **Kohdeyleisö:**
  - Kenelle aineisto on suunnattu? Millaisella tyylillä?
- **Syntyajankohta ja tarkoitus:**
  - Milloin ja missä aineisto on julkaistu?
- **Konteksti:**
  - Mitä Suomessa/maailmalla tapahtui samaan aikaan? Mitä tapahtui aiemmin/jälkeen? Mihin keskusteluun lähde ottaa osaa? Millä tavalla? Mistä puhutaan, mistä vaietaan?

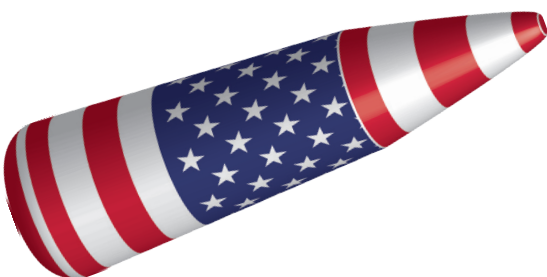
Tehtävään vastaamisen kannalta on tärkeää miettiä, mikä on aineiston käytettävyys suhteessa tehtävänantoon. Mikä on tekstin pääajatus? Miten voin käyttää lähdettä vastatessani kysymykseen?

Hyvä historian vastaus:

- Määrittelee keskeiset käytettävät käsitteet.
- Jäsentää menneisyyttä koskevaa tietoa syy- ja seuraussuhteiden, muutoksen ja jatkuvuuden näkökulmista käsin.
- Sitoo käsiteltävän aiheen kyseiseen historialliseen ajankohtaan.
- Nostaa esille erilaisia tulkintoja ja ristiriitaisuuksia, vertailee näitä sekä pohtii näiden syitä.
- Perustelee esitetyt väitteet lähdeaineiston avulla ja näihin viitaten.
- Vastaa esitettyyn tehtävään johdonmukaisesti.

Oman tulkinnan tekemisessä ja esittämisessä keskeistä on osoittaa päättelyn tulokset suhteessa analysoituun lähdeaineistoon sekä aiheen kontekstiin. Vastauksen voi rakentaa esimerkiksi seuraavan rungon mukaisesti.

- **Johdanto teemaan:**
  - Mikä on aiheesi? Miksi tämä teema on kiinnostava? Mihin historialliseen ajankohtaan ja kontekstiin se liittyy?
- **Aiheen käsittely:**
  - Mitä aiheesta on sanottu? Millä tätä väitettä tuetaan aineistossa? Miten väite suhteutuu tilanteen kontekstiin? Mitä itse voit päätellä tästä? Millaista mahdollista ristiriitaa aiheeseen sisältyy? Millä tämä voisi selittyä? Millaiseen lopputulokseen itse päädyt suhteessa käyttämäsi aineistoon ja muihin tietoihisi?
- **Yhteenveto:**
  - Millainen on lopputuloksesi suhteessa esitettyyn kysymykseen ja saatavilla olleeseen aineistoon? Arvioi tulkintasi luotettavuutta.

4 (hylätty)

- Esseevastaus ei vastaa esitettyyn tehtävänantoon.
- Lähteitä on käytetty erittäin puutteellisesti tai essee on kasattu suoraan oppikirjan tekstistä tai internetin lähteestä.
- Sisältö erittäin niukkaa.
- Suuria ongelmia rakenne- ja muotoseikoissa.

Arvosana 5-6

- Esseevastaus osoittaa teemaan liittyvien asiasisältöjen tunnistamista, muistamista ja toistamista.
- Esseevastauksen rajaukset ovat puutteelliset, vastaa vain osittain asetettuun tehtävänantoon.
- Lähteitä on käytetty, mutta puutteellisesti.
- Teemoja on käsitelty luettelomaisesti ja yhteydet eri asioiden välillä eivät tule esiin.
- Käsitteiden käyttö on epäjohdonmukaista.
- Oma pohdinta puuttuu tai omia johtopäätöksiä ei perustella.
- Ongelmia rakenne- ja muotoseikoissa (mm. merkittäviä kielellisiä ja teknisiä puutteita).

Arvosana 7

- Esseevastaus osoittaa ymmärtämistä.
- Esseevastauksen rajaus ei ole täysin johdonmukainen suhteessa tehtävänantoon.
- Osoittaa aiheen ymmärtämistä ja omaa ajattelua, mutta johtopäätösten perusteluissa on puutteita.
- Käsitteiden käyttö on osittain epäjohdonmukaista, sisällöllisiä puutteita saattaa esiintyä.

Arvosana 8

- Esseevastaus osoittaa ymmärtämisen lisäksi soveltamista.
- Esseen rajaus on johdonmukainen.
- Lähdeaineisto on analysoitu ja sen avulla perustellaan esitetyt väitteet.
- Lähteiden analyysissa tulee esiin myös lähteiden arviointia (lähdekriittisyys).
- Vastaus osoittaa aiheen ymmärtämistä ja omaa ajattelua. Johtopäätökset ovat pääasiallisesti hyvin perusteltuja ja käsitteitä käytetään johdonmukaisesti.
- Vastauksen rakenne on kohtuullisen tasapainoinen, esitystavassa tai kielellisessä ilmaisussa saattaa olla vähäisiä puutteita.

Arvosana 9

- Vastaus osoittaa analysointia ja yhdistelyä, sekä osittain myös arviointia ja soveltamista.
- Esseevastaus on rajattu tehtävänanto huomioiden johdonmukaisesti.
- Lähdetyöskentely on asianmukaista (lähteet on kontekstualisoitu, niiden laatijoiden intentioita on pohdittu ja esitetyt väitteet perustellaan esim. lähdeaineiston avulla).
- Sisältötiedon määrä on kattava ja aiheen kannalta asianmukainen.
- Esseevastaus tuo esiin uusia asioita yhdistelemällä eri asioita argumentatiivisesti.
- Johtopäätökset on suhteutettu kiitettävästi lähdeaineistoon.
- Rakenne toimiva ja esitystapa sujuva.

Arvosana 10

- Vastaus osoittaa analysointia, yhdistelyä sekä arviointia ja soveltamista.
- Essee on rajattu johdonmukaisesti ja perustellen.
- Esseessä perustellaan niitä kriteereitä, joilla historiallista tietoa on arvioitu.
- Lähteiden käyttö on kriittistä ja analysoivaa.
- Teksti on argumentoivaa ja hyvin perusteltua. Johtopäätökset ovat oivaltavia ja niitä arvioidaan kriittisesti.
- Rakenne on tasapainoinen ja esitystapa sujuva.

1. KYLMÄN SODAN SYNTY

Tavoitteet

- Lähteiden kanssa toimimisen taidot (lähteiden taustoittaminen ja luotettavuuden arviointi).
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja hankitun tiedon pohjalta päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (aineiston käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan moniperspektiivisen tiedon kanssa toimiminen, erilaisten tulkintojen vertailu ja perusteleminen.
- Toisen maailmansodan jälkeisen tilanteen hahmottaminen: kylmän sodan alkuvaihe, Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton ideologinen eroavaisuus.

Tehtävä

Vertaa Yhdysvaltain Neuvostoliiton suurlähettiläs Averell Harrimanin muistiota Neuvostoliiton ulkoministeri Vjatšeslav Molotovin pitämään puheeseen. *Selvitä dokumenttien avulla, miten Neuvostoliitto ja Yhdysvallat eroavat aatteellisesti toisistaan.* Hyödynnä seuraavia apukysymyksiä:

- Mikä oli Yhdysvaltojen mielestä tehokkain tapa toimia Neuvostoliiton vaikutuksen vähentämiseksi?
- Mitä mieltä Neuvostoliitto oli Yhdysvaltojen toiminnasta ja miksi?

Vertaa jugoslavalaisen kommunisti Milovan Djilas'n raporttia Yhdysvaltain presidentti Harry S. Trumanin puheeseen. Miten Yhdysvallat ja Neuvostoliitto suhtautuivat toisiinsa toisen maailmansodan loputtua? Hyödynnä seuraavia apukysymyksiä ja perehdy tarvittaessa aikakauden yleisiin tapahtumiin Euroopassa:

- Mitä Stalin tarkoittaa puhuessaan panslavismista?
- Mitkä Euroopan tapahtumat vaikuttivat presidentin puheeseen?

Kirjoita esseevastaus, jossa vastaat edellä esitettyihin kysymyksiin. Otsikoi itse. Voit kirjoittaa joko kaksi erillistä lyhyempää esseettä tai yhden kokonaisen pidemmän esseen. Arvioi myös lähteiden luotettavuutta.

Vasemmalta: Iso-Britannian pääministeri Attlee, Yhdysvaltain presidentti Truman ja Neuvostoliiton johtaja Stalin Potsdamin konferenssissa. Truman ja Stalinin välissä näkyy Neuvostoliiton ulkoministeri Molotov. Kuvaaja tuntematon (1945). Wikimedia Commons.

Dokumentti 1:

Yhdysvaltain Neuvostoliiton suurlähettiläs Averell Harriman, Yhdysvaltain ulko-ministerille maaliskuun 13. päivänä vuonna 1944 lähettämässään salaisessa muistiossa

”... olen vakuuttunut siitä, että taloudellinen apu on yksi tehokkaimmista aseistamme, jotta voimme vaikuttaa eurooppalaisten poliittisten tapahtumien kehittymiseen haluamaamme suuntaan ja välttää Neuvostoliiton vaikutuspiirin leviämisen Itä-Euroopassa ja Balkanilla. Kaikki mukana olleet maat, mukaan lukien Neuvostoliitto, ovat enemmän tai vähemmän köyhtyneitä sodan vuoksi ja haavevat hartaasti apua. Näiden muistioiden kattama analyysi viittaisi siihen, että meidän on perustettava järjestelmä, jonka avulla taloudellista apua voidaan tarjota Yhdysvaltojen keskinäisen taloudellisen edun mukaiselle moitteettomalle politiikalle.

Taloudellisen avun myöntämisen olisi oltava suhteessa politiikkaamme kutakin maata kohtaan, ja pystyä perumaan, jos yksittäiset maat eivät noudata periaatteitamme.“

Lähde: The Ambassador in the Soviet Union (Harriman) to the Secretary of State Moscow, March 13, 1944—10 p.m. [Received March 14—9:26 a.m.] <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1944v04/d858> Suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 2:

Ote Neuvostoliiton ulkoministeri Vjatseslav Molotovin puheesta Pariisin rauhankonferenssin päätöskokouksesta, 15. lokakuuta 1946

Tiedämme, että Yhdysvallat teki suuria ponnisteluja tässä sodassa puolustaen omia etujaan ja yhteisiä tavoitteitamme, josta olemme erittäin kiitollisia Yhdysvalloille. Siitä huolimatta ei voida sanoa, että Yhdysvallat olisi yksi niistä valtioista, jotka kärsivät vakavia aineellisia vahinkoja tai jotka tuhoutuivat tai heikentyivät toisessa maailmansodassa. Olemme iloisia siitä, ettei tätä tapahtunut meidän liittolaisellemme, vaikka olemme itse käyneetkin läpi koettelemuksia, joiden seurauksista parantuminen kestää vuosia.

Nyt kun tunnet tosiasiat, aseta rinnakkain Romania, jonka sota heikensi, Jugoslavia, jonka italialaiset ja saksalaiset fasistit tuhosivat, sekä Yhdysvallat, jonka talous on kasvanut voimakkaasti sotien aikana. Näin voit nähdä miten ”yhdenvertaisten mahdollisuuksien” toteuttaminen tarkoittaisi käytännössä...

Ei tietenkään ole niin vaikeaa ymmärtää, että jos amerikkalainen pääoma saisi vapaan mahdollisuuden sodassa romahtaneissa ja sopeutetuissa pienissä valtioissa, kuten ”yhtäläisten mahdollisuuksien” puolustajat toivovat, amerikkalainen pääoma ostaisi paikalliset teollisuudenalat, mikä lopulta johtaisi siihen, että Yhdysvalloista tulisi näiden pienten valtioiden isäntä.

Tällaisen tilanteen takia me todennäköisesti tulemme näkemään sen päivän, jolloin omassa maassasi, kun avaat radion, et kuule paljoakaan omaa kieltäsi, vaan amerikkalaisia gramofonilevyjä toisensa jälkeen, tai brittiläistä propagandaa. Saattaa tulla myös aika, jolloin menet kotimaassasi katsomaan elokuvia ja löydät amerikkalaisia, ulkomaiseen levitykseen myytyjä elokuvia. Ne eivät ole parhaimmista, vaan massalevitykseen tehtyjä, joita levittävät suuryrityksen, jotka ovat rikastuneet ja kasvaneet sodan aikana.

Lähde: Speeches of V. M. Molotov: Minister for Foreign Affairs of the USSR and Head of the Soviet Delegation at the Conference. USSR at the Paris Peace Conference (July-October 1946). London: Soviet News, 1946, 235-236. Suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 3:

Ote jugoslavalaisen kommunisti Milovan Djilas-raportista, joka käsitteli Moskovassa ollutta tapaamista, johon osallistui muun muassa Neuvostoliiton johtaja Josif Stalin, 10. helmikuuta vuonna 1944

Stalin esitti oman näkökulmansa sodan erityisluontees-ta: "Tämä sota ei ole samanlainen kuin aiemmat; se, joka valtaa alueen, asettaa sille myös oman yhteiskunnallisen järjestelmänsä. Jokainen asettaa oman järjestelmänsä, jos armeija vain on riittävän vahva. Mitenkään muuten ei voi olla."

Hän myös huomautti, ilman pidempiä selityksiä, näkemyskseen panslavismista: "Jos slaavit pysyvät yhdistyneinä ja ylläpitävät solidaarisuutta, kukaan ei tulevaisuudessa voi liikauttaa sormeakaan. Ei edes sormeaa!" hän toisti, korostaen ajatustaan pilkkomalla etusormellaan ilmaa edessään.

Joku epäili, että saksalaiset pystyisivät toipumaan viidenkymmenen vuoden kuluessa. Mutta Stalin oli eri mieltä. "Ei, he palaavat ja hyvin nopeasti. Kyseessä on erittäin kehittynyt teollisuusmaa, jolla on erittäin ammattitaitoinen ja suuri työväestö ja tekninen osaaminen. Anna heille kak-sitoista-viisitoista vuotta ja he ovat nousseet takaisin ja-loilleen. Siksi slaavien yhtenäisyys on tärkeä asia. Tämän vuoksi, jos slaavit pysyvät yhtenäisinä, kukaan ei uskalla liikauttaa sormeakaan."

Yhdessä vaiheessa hän nousi ylös, nosti housujaan kuin olisi aloittamassa nyrkkeilyä tai painia ja huudahti tunteel-lisesti: "Sota loppuu pian. Me toivomme viidessätoista-kah-dessakymmenessä vuodessa, ja sitten otamme sen uusiksi."

Hänen sanoissaan oli jotain hirveää: kauhea sota jatkui yhä. Siinä oli kuitenkin jotain vaikuttavaa, hänen tajutes-saan sen polun jota kohti oltiin menossa. Että maailma oli menossa kohti vääjäämätöntä kohtaloa ja jota hän eli, ja jo-hon hän valmistautui.

Lähde: "Report of Milovan Djilas about a Secret Soviet-Bulga-rian-Yugoslav Meeting," February 10, 1948, History and Public Policy Program Digital Archive, Arhiv Josipa Broza Tita, Fond Kabi-net Marshala Jugoslavije I-3-b-651, ll.33-40. Englanniksi kääntänyt: Vladislav Zubok (National Security Archive) <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117100>
Englanninkielestä suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 4:

Ote Yhdysvaltojen presidentti Harry S. Trumanin puheesta laivaston juhlapäivän tapahtumassa New Yorkissa, lokakuun 27. päivänä vuonna 1945

1. Emme tavoittele itsekästä alueellista laajentumista. Emme suunnittele minkäänlaista aggressiota pieniä tai suuria valtioita kohtaan. Tavoitteemme eivät ole ristiriidassa yhdenkään rauhaa tavoittelevan valtion kanssa.
2. Me uskomme että itsemäärämisoikeus ja itsehallinto on palautettavissa kaikille niille valtiolle, joilta se on voimakeinoin otettu pois.
3. Emme hyväksy minkäänlaisia alueellisia muutoksia ystävällismielisissä valtioissa, elleivät nämä muutokset ole asianosaisten kansojen vapaasti ilmaisema tahto.
4. Uskomme, että kaikilla itsehallintoon valmiilla kansoilla on oikeus valita vapaasti oma hallintotapansa ilman ulkopuolisten valtioiden sekaantumista. Tämä pätee niin Euroopassa, Aasiassa, Afrikassa kuin läntisellä pallonpuoliskolla.
5. Liittoutuneiden keskinäisellä yhteistoiminnalla autamme voitettuja vihollisvaltioita luomaan heille soveltuvat rauhalliset ja demokraattiset hallitukset. Lisäksi pyrimme maailmaan, jossa natsismi, fasismi ja sotilaallinen aggressio eivät olisi mahdollisia.
6. Kieltäydymme tunnustamasta mitään hallitusta, joka on asetettu jonkin ulkomaisen tahon toimesta. Joissakin tapauksissa voi olla mahdotonta estää tällaisen hallituksen asettamista. Yhdysvallat ei kuitenkaan tunnusta tällaisia hallituksia.
7. Uskomme, että kaikilla kansakunnilla olisi oltava vapaus merenkulkuun ja tasavertaiset oikeudet raja-alueiden jokiin ja vesistöihin, sekä vesireitteihin, jotka kulkevat useiden maiden halki.
8. Uskomme, että kaikki valtiot, jotka hyväksytään kansojen yhteisöön, saisivat pääsyn yhtäläisin ehdoin maailmankauppaan ja raaka-ainetarantoihin

Lähde: Harry S. Truman, Address on Foreign Policy at the Navy Day Celebration in New York City. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, The American Presidency Project <https://www.presidency.ucsb.edu/node/230702> . Suomentanut Simo Mikkonen.

2. PROPAGANDA KYLMÄSSÄ SODASSA

Tavoitteet

- Alkuperäislähteiden (myös kuvamateriaalin) kanssa toimimisen taidot.
- Luotujen merkitysten tarkasteleminen.
- Menneisyyttä koskevan tiedon hankkiminen, analysoiminen ja päätelmien tekeminen sekä tehtyjen päätelmien perusteleva aineiston avulla.
- Menneisyyttä koskevan moniperspektiivisen tiedon kanssa toimiminen, erilaisten tulkintojen vertailu ja perusteleva.
- Propagandan keinojen, käytön ja vaikutusten tarkastelu kylmän sodan kontekstissa.

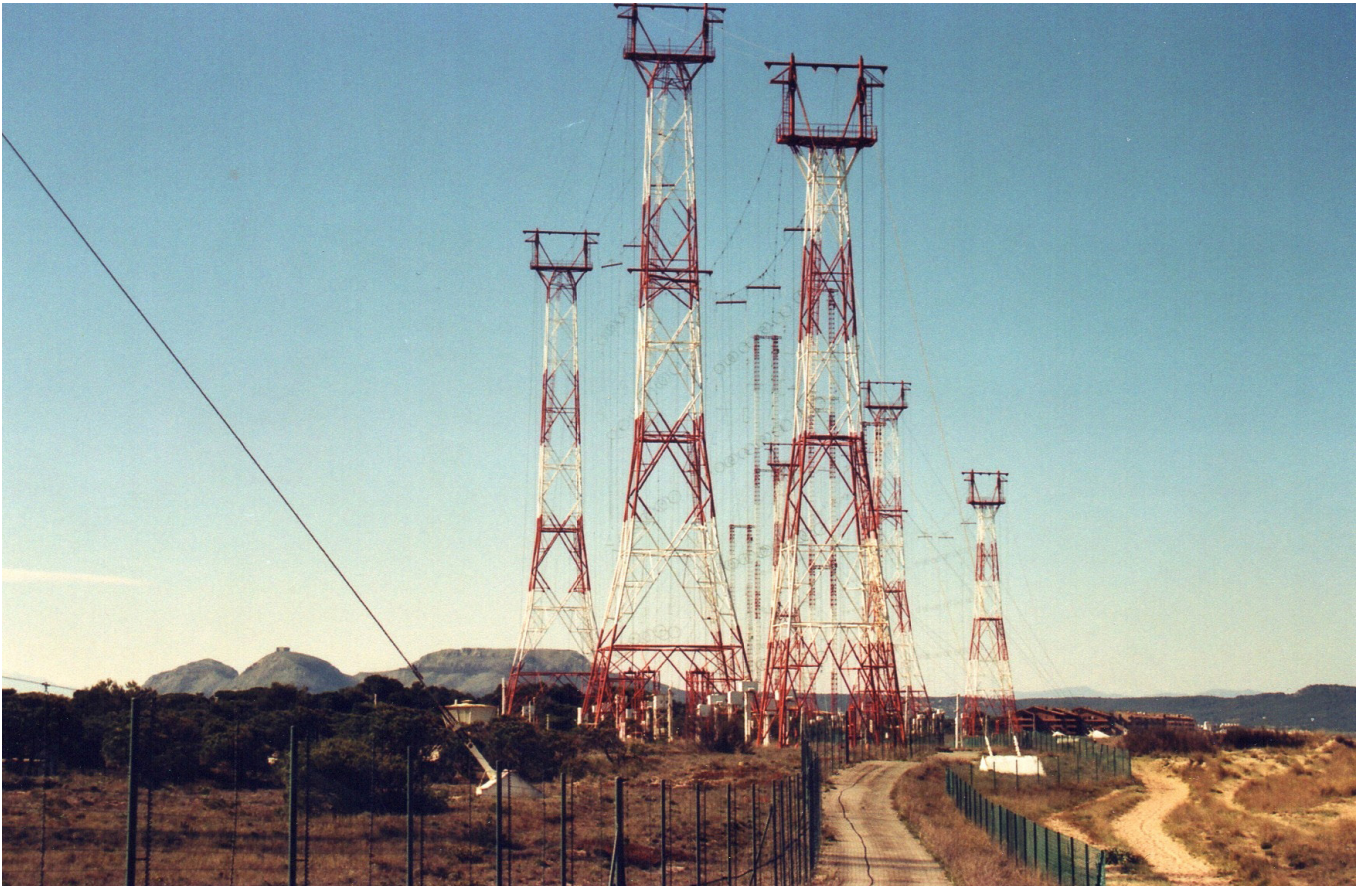
Tehtävä

Lähteinä on sekä yhdysvaltalainen lyhytelokuva ja selostusteksti siitä, miten kommunistit tunnustavat että neuvostoliittolaisia propagandajulisteita. Katso video, lue teksti ja tarkastele propagandajulisteita.

Analysoi dokumentit alla olevien kysymysten avulla:

- Keneen julisteissa/videossa pyritään vetoamaan?
- Mikä taho on tuottanut kyseisen lähteen?
- Minä vuonna lähde on tehty? Miten tämä näkyy lähteessä?
- Mikä on lähteen viesti?
- Millaista symboliikkaa (eli symbolien käyttöä) lähteessä esiintyy?
- Millaisia tehokeinoja käytetään?

Pohdi analysoimiesi lähteiden sekä muun hakemasi tiedon avulla millaisia vaikutuksia propagandalla oli yhteiskuntaan Yhdysvalloissa ja Neuvostoliitossa sekä niiden vaikutuspiirissä olevissa maissa. **Kirjoita esseevastaus ja otsikoi itse.**

Espanjan Playa de Palsissa sijaitseva Radio Libertyn lähetyksen keskus. Radio Liberty oli CIA:n perustama radioasema, joka lähetti ohjelmaa Neuvostoliittoon venäjäksi ja muilla Neuvostoliiton kielillä. Kuvaaja tuntematon (2005). Wikimedia Commons.

Dokumentti 1:

Yhdysvaltojen ensimmäisen armeijan päämajan laatima pamfletti vuodelta 1955 ”Kuinka tunnistaa kommunisti” (myös monia lisäpainoksia suosituissa yhdysvaltalaisissa lehdissä):

Viime vuosien tapahtumat ovat osoittaneet, ettei ole täysin varmaa tapaa kommunistin tunnistamiseksi. Kommunistinen yksilö ei enää ole selkeä tyyppi, jota ilmentäisivät parta ja karkeat tavat, sekä aikapommi salkussa. Yhdysvaltojen kommunistit tulevat kaikilta elämäniloilta, kuuluvat kaikkiin uskontokuntiin ja saattavat olla minkä tahansa ammatin harjoittajia. Lisäksi Yhdysvaltain kommunistinen puolue on tehnyt ankaria salaisia ponnisteluja onnistuakseen soluttautumisessa. Vaikka täysin varmoja tapoja tunnistaa kommunisti ei olekaan, on onneksi merkkejä, joilla tämä saattaa paljastua. Nämä merkit ovat usein hienovaraisia, mutta aina läsnä, sillä kommunistien on ”uskonsa” vuoksi toimittava ja puhuttava tiettyjen periaatteiden mukaisesti.

Pintapuolinenkin kommunistin kirjoittaman artikkelin lukeminen, tai yksittäinen keskustelu tuovat tyypillisesti esille seuraavat yksittäiset ilmiöt: kokonaisvaltainen ajattelu, etujoukko, toveri, hootenanny (folkmuusiikkikokoontuminen), kansalliskiihko, kirjaroviot, synkretistinen usko, porvarillinen nationalismi, kolonialismi, huliganismi, jingoismi (patriotistinen ulkopoliittika), hallitseva luokka, progressiivinen, kansankiihotus, dialektinen, ajojahti, taantumuksellisuus, riisto, sorto, materialismi.

Tätä satunnaisesti valittujen ilmaisujen listaa voisi jatkaa lähes loputtomiin. Vaikka kaikki yllä olevat ilmaisut ovat osa englannin kieltä, niiden käyttö on kommunisteilla paljon yleisempää kuin keskimäärin...

...Näiden kommunistien perustaktiikkaan kuuluvien asioiden lisäksi useat erityiskysymykset ovat olleet osa kommunistien välineistöä pitkän aikaa. Nämä asiat eivät nouse esille ainoastaan kommunistien vetoomuksissa laajemmalle yleisölle, vaan myös yksittäisten puolueen jäsenten tai kannattajien kautta, sille he ovat kommunistisen ympäristönsä tuotteita. Näihin kuuluvat puhuminen ”McCarthyismista”, kansalaisoikeuksien loukkaamisesta, rotu- ja uskonnollisesta syrjinnästä, maahanmuuttolainsäädännöstä, kumouksellisuudenvastaisesta lainsäädännöstä, kaikkia ammattiliittoja koskevasta lainsäädännöstä, sotilasbudjetista ja ”rauhasta”.

Yhdysvaltalainen kommunisti vastustaa perinteisesti tiettyjä vakiokysymyksiä, mutta pyrkii lisäksi tiettyihin toimintoihin identifioitumalla edistämään lopullista tarkoitustaan. Harrastukset, kuten ”kansantanssit” (folk dance) ja folk-musiikki ovat perinteisesti olleet lähellä Yhdysvaltain kommunistista liikettä...

Kun yritetään löytää vastaus kysymykseen ”Onko tämä mies kommunisti?” seuraavanlainen tarkistuslista voi osoittautua hyödylliseksi, vaikkei se voikaan itsessään antaa vastausta:

Käyttääkö yksilö epätavallista kieltä (”kommunistista kieltä”)?

Pitääkö hän itsepäisesti ja kyseenalaistamatta kiinni marxilaisista ihanteista?

Tuomitseeko hän amerikkalaiset instituutiomme ja kehuu kommunistimaiden vastaavia?

Lähde: ”How to spot a communist?”

A Pamphlet prepared by the U.S. First Army Headquarters in 1955.

<https://www.niu.edu/~rfeurer/labor/PDF%20Files/>

How%20to%20Spot%20a%20Communist.pdf

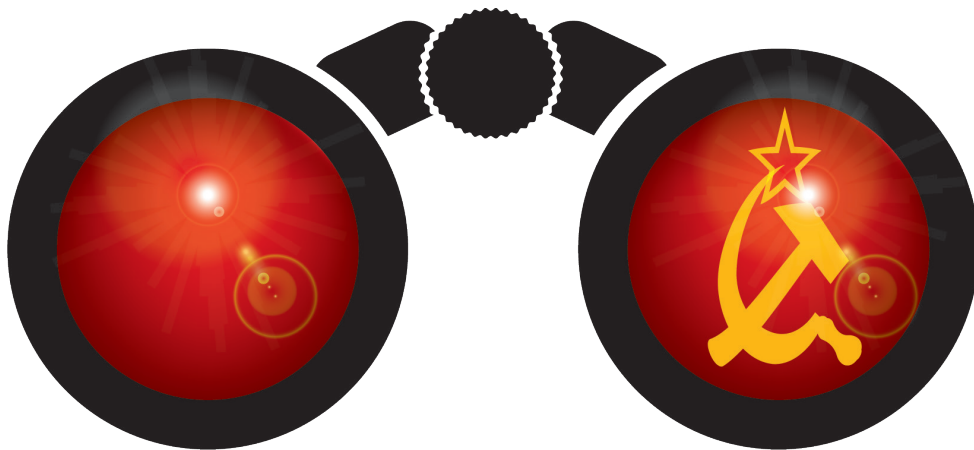
Suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 2:

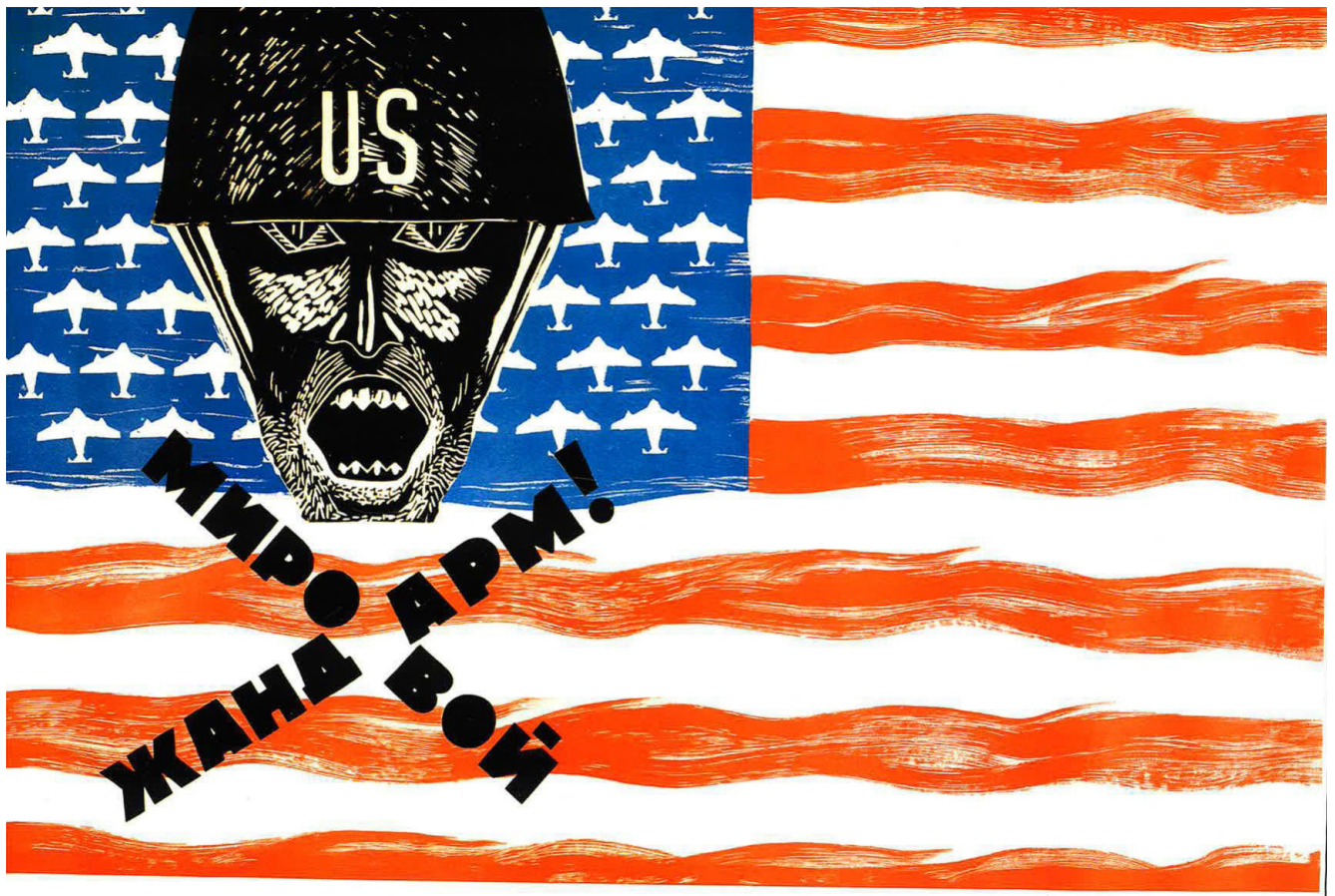

How to spot a communist video:

https://www.youtube.com/watch?v=SkYI_AH-qyk

E. Artsrunjan: Maailmanpoliisi (Moskova 1966)

Kasvojen alapuolella olevassa tekstissä lukee ”Maailmanpoliisi!”

V. Briskin: ”Kirotut, saastaiset murhaajat!” (Moskova 1952)

Roskatynnyrin kyljessä lukee ”Wall Street”. Kenraalinpäisten hyönteisten selässä lukee ”Kolera”, ”Kulkutauti”, ”Kurkkumätä”. Käärmeen selässä lukee ”Sabotaasi”. Kuvatekstinä on ”Kirotut, saastaiset murhaajat!”

V. Briskin: "Hitlerin viitoittamalla tiellä..." (Moskova 1952)

Kuvatekstissä lukee "Hitlerin viitoittamalla tiellä on vain yksi suunta ja yksi loppu". Mustissa viireissä lukee "Kohti maailmanvaltaa!" Auton nokkakoristeessa lukee "Kohti maksimaalisia voittoja". Auton sivussa olevissa putkiloissa lukee "kolera", "kulkutauti" ja "rokko".

3. BERLIININ KRIISI

Tavoitteet

- Lähteiden kanssa toimimisen taidot.
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja sen pohjalta omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan moniperspektiivisen tiedon kanssa toimiminen, erilaisten tulkintojen vertailu ja perustelevminen.
- Menneisyydelle annettujen merkitysten pohtiminen ja perustelevminen.
- Itä- ja Länsi-Saksan tilanne toisen maailmansodan jälkeen.

Tehtävä

Ohessa on neljä dokumenttia elokuulta 1961.

1. Saksan demokraattisen tasavallan (DDR, Itä-Saksa) ministereiden neuvoston päätös.
2. Länsi-Berliinin pormestarin Willy Brandtin kirje Yhdysvaltain presidentti John F. Kennedylle.
3. Länsiliittoutuneiden uutisvideo Berliinin kiristyvistä tilanteesta.
4. Uutisartikkeli Berliinin muurilla tapahtuneesta välikohtauksesta.

Lue dokumentit ja kirjoita niiden pohjalta esseevastaus, jossa vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaisen kuvan lähteet antavat Itä- ja Länsi-Saksan hallintojen suhtautumisesta toisiinsa?
- Millä tavoilla Itä- ja Länsi-Saksan erilaiset suhtautumistavat Saksan jakautumiseen ilmenevät aineistosta?

Vanha nainen seisoo rakenteilla olevan Berliinin muurin luona javiilkuttaa ystäville ja sukulaisille Itä-Berliinissä. Dan Budnik (1961). Wikimedia Commons.

Dokumentti 1:

Saksan Demokraattisen Tasavallan ministerineuvoston päätös, 12. elokuuta 1961

Varsovan liiton jäsenvaltioiden julistuksen pohjalta ja Kansan parlamentin päätöksen pohjalta, Saksan demokraattisen tasavallan ministerineuvosto on tullut seuraavaan lopputulokseen:

Rauhan säilyttäminen vaatii kosta ja sotaa janoavien länsisaksalaisten toimien lopettamista sekä tien avaamista rauhan turvaamiselle ja Saksan uudelleensyntymiselle rauhanomaisena, imperialismiin vastaisena ja neutraalina valtiona kuten rauhansopimus edellyttää. Bonnin hallituksen lähtökohtana on, että toinen maailmansota ei ole lainkaan päättynyt. Se tarkoittaa käytännössä vapautta sotilaallisiin provokaatioihin ja sisällissodan kaltaisten keinojen käytölle. Tämä kommunismin vastaisuudeksi verhottu imperialistinen politiikka on jatkumoa fasisiselle saksalaiselle imperialismille, jota kolmannen valtakunnan aikana harjoitettiin. Vaikka Hitlerin Saksa hävisi toisessa maailmansodassa, Bonnin hallitus on kuitenkin sitä mieltä, että ahneelle saksalaiselle monopolikapitalismille on annettava vielä mahdollisuus – luopumalla kansallisesta saksalaisesta politiikasta ja muuttamalla Länsi-Saksa NATO-valtioksi, Yhdysvaltain satelliittivaltioksi.

Uusiutunut uhka, jonka saksalainen militarismi luo sekä Saksan että Euroopan kansoille voi johtaa akuuttiin uhkaan. Militarismien ja natsismien kitkeminen olivat Potsdamin sopimuksen lähtökohtia, mutta niitä rikotaan jatkuvasti Länsi-Saksassa ja Länsi-Berliinin rintamakaupungissa.

Länsi-Saksassa kostonhakuinen politiikka vahvistuu ja samoin kiihtyvät aluevaatimukset Saksan Demokraattista tasavaltaa ja Saksaa ympäröiviä valtioita kohtaan; tämä liittyy vahvasti Länsi-Saksan sotavoimien ja ydinaseiden vahvistamiseen. Systemaattinen valmistautuminen sisällissotaan Saksan Demokraattista Tasavaltaa vastaan on Adenauerin hallituksen päämääränä. Saksan demokraattisen tasavallan kansalaiset, jotka vierailivat Länsi-Saksassa kohtaavat kasvavassa määrin syytöksiä terroristisesta toiminnasta. Länsi-Saksassa ja Länsi-Berliinissä päämajaansa pitävät agentit pyrkivät järjestelmällisesti rekrytoimaan Saksan Demokraattisen Tasavallan kansalaisia ja harjoittavat orjakauppaa.

Kuten virallisista hallituksen dokumenteista ja CDU/CSU puolueen johdon periaatteista selviää, tämä aggressiivinen politiikka ja agitaatio tähtää koko Saksan liittämiseksi Naton läntiseen sotilasblokkiin ja Länsi-Saksan sotilashallintoalueen laajentamiseksi Saksan Demokraattiseen Tasavaltaan. Länsi-Saksan militaristit haluavat käyttää kaikkia petollisia keinojaan, kuten “vapaita vaaleja”, jotta voisivat laajentaa sotilasaluettaan aina Oderille asti ja näin käynnistää suursodan.

Länsisaksalaiset kostonjanoiset militaristit haluavat käyttää hyväkseen Neuvostoliiton ja Varsovan liiton rauhanpolitiikkaa Saksan kysymyksessä. Vihamielisen agitaation, värväämisen ja hajottavien taktiikoiden avulla he pyrkivät vahingoittamaan sekä Saksan Demokraattista Tasavaltaa, että muita sosialistisia valtioita.

Lähde: Beschluss des Ministerrates der Deutschen Demokratischen Republik” [“Resolution of the Council of Ministers of the German Democratic Republic”], *Neues Deutschland*, August 13, 1961; original German text reprinted in Jürgen Rühle and Gunter Holzweißig, eds., *13. August 1961 – Die Mauer von Berlin [13. August 1961 – The Berlin Wall]*. Cologne, 1981, p. 95. Englanninkielinen käännös Jeremiah Riemer. German History in Documents and Images. <http://ghdi.ghi-dc.org/pdf/eng/Chapter-1Doc1.pdf> Englannista suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 2:

Länsi-Berliinin pormestari Willy Brandtin kirje Yhdysvaltojen presidentti John F. Kennedylle, 13. elokuuta 1961

Ulbrichtin hallinnon toimenpiteet, joita Neuvostoliitto ja muu itäblokki tukevat, ovat lähes täydellisesti tuhonneet [Berliinin] jaon neljän vallan kesken. Aiemmin liittoutuneiden komentajat Berliinissä protestoivat niin sanotun Kansanarmeijan paraateja vastaan; nyt, Kansanarmeijan otettua itäisen sektorin haltuun, heidän on tyytyminen myöhäisiin ja varsin ponnettomiin toimiin. Itä-Berliinin laitton itsehallinto on tunnustettu sitä kautta, että heidän on annettu rajoittaa rajanylitystä ja pääsyä itäiselle sektorille. Pidän tätä vakavana repeämänä tämän kaupungin sodan jälkeisessä historiassa, eikä vastaavaa ole nähty sitten Berliinin saarron.

Kehitys ei ole vaikuttanut Länsi-Berliinin väestön vastarintahaluihin, mutta se on synnyttänyt epäilyksiä kolmen vallan kyvyistä päättäväiseen toimintaan. On siis ratkaisevan tärkeää, että länsi vetoaisi neljän vallan statuksen olemassaoloon (Berliinissä). Olen tietoinen siitä, että tämän hetkiset takeet väestön vapaudesta, sotilaallinen läsnäolo ja vapaa liikkuvuus pätevät vain ja ainoastaan Länsi-Berliinissä. Siitä huolimatta, tämä on perustavanlaatuisen repeämä saksalaisten elämässä, ja pakotettu karkotus alueilta, jotka kuuluvat yhteisesti valvottuihin alueisiin vaikuttaa lännen uskottavuuteen kokonaisuudessaan.

Näen kaksiosaisen poliittis-psykologisen uhan:

1. Toimettomuus ja puhdas puolustuskannalle asettuminen voivat laukaista luottamus kriisin suhteessa länsivaltojen kykyyn toimia
2. Toimettomuus ja puhdas puolustuskannalle asettuminen voi johtaa liioiteltuun itseluottamukseen Itä-Berliinin hallinnossa, joka jo nyt kehuskelee sotilasvaltansa voimannäyttöä päivän sanomalehdissä.

Varustamalla Saksan Kansanarmeijan, Neuvostoliitto on jo saavuttanut puolet ehdotuksistaan, joita se esitti ehdottaessaan Berliinille vapaakaupungin statusta. Toinen näytös on vain ajan kysymys. Toisen näytöksen jälkeen Berliini muistuttaa ghettoa, joka on menettänyt statuksensa turvapaikkana ja symbolina yhdistymisen toivolle, mutta lisäksi leikattu irralleen vapaasta Saksasta. Silloin, sen sijaan että pakolaisia virtaisi Berliiniin, pakolaisvirta olisi Berliinistä pois.

Tällaisessa tilanteessa näkisin, että Länsivaltojen olisi sopivaa vaatia nelivalta-järjestyksen palauttamista ja samalla julistaa kolmivalta-status Länsi-Berliiniin. Näiden kolmen vallan tulisi toistaa vakuutuksensa siitä, että he pysyvät Länsi-Berliinissä yhdistymiseen asti, ja jos tarpeellista, myös sallia länsiberliiniläisten ja Länsi-Saksan järjestää asiaa tukeva kansanäänestys. Me tarvitsemme myös selkeän lausuman siitä, ettei Saksan kysymystä ole länsivaltojen näkökulmasta ratkaistu, vaan että ne vaativat rauhanomaista ratkaisua, joka on Saksan kansan itsemääräämisoikeuden ja kaikkien osapuolten turvallisuusintressien mukainen. Lisäksi kokisin hyvänä, jos länsi toisi Berliinin kysymyksen oma-aloitteisesti Yhdistyneiden kansakuntien eteen, vähintäänkin sillä perusteella, että Neuvostoliitto on rikkonut ihmisoikeusjulistusta räikeällä tavalla. Minusta näyttäisi paremmalta, jos Neuvostoliiton toiminta kyseenalaistettaisiin, kuin jos samasta aiheesta pitäisi keskustella toisten valtioiden tekemien aloitteiden pohjalta.

En usko, että nämä toimet toisivat mitään merkittäviä muutoksia nykytilanteeseen, enkä voi ajatella katkeroitumatta sitä julistusta, joka esti neuvottelut Neuvostoliiton kanssa, perusteena se, ettei kenenkään pitäisi joutua neuvottelemaan painostuksen alla. Nyt olemme tilanteessa, joka on täydellinen kiristämiselle, ja kuulen jo nyt mielipiteitä siitä, ettei neuvotteluista ole varaa kieltäytyä. Tämän kaltaisessa tilanteessa on entistä tärkeämpää näyttää edes jonkinlaista poliittista aloitekykyä, kun mahdollisuudet ovat käymässä pieniksi.

Kun olemme jo sallineet Neuvostoliiton toimia laittomasti – mikä on osoitettu – ja kun huomioidaan monet tragediat tämän päivän Itä-Berliinissä ja neuvostovyöhykkeellä, lopullisen päättämättömyyden riskit koskevat meitä kaikkia. Olisi puolestani tervetullutta, jos amerikkalaista varuskuntaa voitaisiin vahvistaa selkeästi näkyvin toimin.

Lähde: Willy Brandt on the Building of the Berlin Wall, August 15, 1961; original German letter reprinted in Bernhard Pollmann, ed., *Lesebuch zur deutschen Geschichte* [German History Reader], vol. 3, *Vom deutschen Reich bis zur Gegenwart* [From the German Reich to the Present]. Dortmund, 1984, pp. 242-44. Englanninkielinen käännös: Jeremiah Riemer. *German History in Documents and Images*. <http://ghdi.ghi-dc.org/pdf/eng/Chapter1Doc5.pdf> Englanninkielestä suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 3:

**Berliini, yhdysvaltalaiset ja
britannialaiset joukot ja tankit, Berliinin
muurin rakentaminen 31.8.1961:**

<https://www.youtube.com/watch?v=ARQ4EDKIQ0k>

Dokumentti 4:

”Eilen vyöhykkeiden rajalla: Rajavartija ampui pakolaisen Teltowin kanaaliin” Artikkelinä länsiberliiniläisessä *Tagesspiegel*-sanomalehdessä 30. elokuuta 1961

Eilen erään tehtaan sotilaallinen ryhmä ampui pakolaisen, joka pyrki uimaan Teltowin kanaalin yli Länsi-Berliinin sektorin rajalla Lichterfeldessä. Kello 14:10 kahdeksasta kymmeneen laukausta rikkoi äkisti hiljaisuuden sodan vaurioittamalla Fritz Schweitzerin sillalla. Mies ui epätoivoisesti henkensä edestä.

Hän oli onnistunut murtautumaan tehtaan sotilaallisen ryhmän, Kansanpoliisin ja ”Kansanarmeijan” luoman vartioketjun läpi ja oli saavuttanut joen penkalla olevan tiheän aluskasvillisuuden. Konekivääripesäkkeet puunlatvoissa hänen vasemmalla puolellaan eivät huomanneet häntä; myöskään kukaan ketunkoloissa hänen oikealla puolellaan (suoraan Teltowin kanaalin yläpuolella olevien kaasuputkien vieressä) ei huomannut miestä. Tämä noin 30-vuotias itäisen sektorin asukas riisui päällysvaatteensa, satoi salkun kaulaansa narulla ja sukelsi törmältä veteen. Kanaali on tällä kohtaa noin 50 metriä leveä.

Ääni, joka syntyi miehen osuessa veteen, houkutteli Ulbrichtin palkkasoturit keskeyttämään lounaan jälkeisen lepotaukonsa. He ampuivat uimaria kaikilta suunnilta. Monet laukaukset menivät ohi, ja jatkoivat matkaansa osuen Länsi-Berliinin puoleiseen kanaalin seinään. Raja idän ja lännen välillä kulkee aivan keskellä kilometrien pituisena. Pakolainen sukelsi luotisateen alle kahdesti. Hän oli melkein jo saavuttanut kanaalin keskipisteen – vapauden – kun eräs tehtaan sotilaallisesta ryhmästä nousi puskasta, nosti konepistoolinsa ja laukaisi aseensa. Hän osui pakolaista päähän. Osuman vaikutuksesta mies pyörähti vedessä; hän upposi takaperin. ”Siat, koirat, älkää ampuko maanmiehiänne” huusi mies idän puolella, missä useat työntekijät olivat raivaamassa aluskasvillisuutta rajavyöhykkeen varrella. Univormuihin pukeutuneet miehet ympäröivät hänet välittömästi. He veivät hänet pois. Mies vilkutti vielä kerran länsi-sektorin suuntaan ja huusi: ”Pitäkää huolta itsestänne kaverit, minua te ette tule enää näkemään.”

Tämä oli toinen kommunististen asemiesten toteuttama murha viiden päivän sisällä, eikä kulunut paljoakaan aikaa, kun törmällä parveili armeijan, Kansanpoliisin, tehtaan sotilaallisten ryhmien, Valtion salaisen poliisin ja itäisen sektorin palokunnan miehiä. Tappaja syytytti tupakan. Upseerit ja idän lehtimiehet ympäröivät hänet. He onnittelivat häntä, taputtivat olalle tunnustukseksi. Tämä ”sankari” otti onnittelut vastaan nauraen. Kumiveneet laitettiin veteen molemmilta puolin kanaalia. Idän ja lännen palolaitokset naarasivat omien alueidensa mutaista, levän täyttämää, ylikasvanutta kanaalin pohjaa etsinköysin ja sauvoin.

Kuvaajat läntisellä joenpenkalla suuntasivat linssinsä kolmeen-neljäänkymmeneen sotilaaseen idän puolella, jotka puolestaan tarkkailivat etsintäoperaatiota kiikareiden lävitse. Kun he huomasivat, että heitä kuvataan, he menivät suojaan, eikä heitä enää juuri nähty sen jälkeen. Kaksi tuntia kestäneen tuloksettoman etsinnän jälkeen lännen palomiehet lopettivat kumivene-etsinnät. Yhtäkkiä vedenalainen kulkuneuvo ilmaantui vastakkaiselle rannalle klo 17:35, mutta sitä ei otettu käyttöön. Kuuden aikaan illalla idänpuoleinen palolaitos lopulta poisti kaksi kumivenettä vedestä. Viisitoista minuuttia myöhemmin Länsi-Berliinin venevartio ilmaantui paikalle. Yksi upseeri hyppäsi veteen kuvajournalistilta lainattujen sukellusvarusteiden kanssa. Mutta mitään ei voinut nähdä sameassa 5 metrin syvyydessä vedessä. Seitsemältä illalla kaksi palokunnan kumivennettä laskettiin jälleen veteen. Mutta tämäkin operaatio päättyi epäonnistumiseen. Kanaali ei päästänyt tapettua miestä otteestaan.

Lähde: G. Sch., ”Gestern an der Zonengrenze: SED-Scherge erschöß Flüchtling im Teltowkanal” [”Yesterday at the Zonal Border: SED-Henchman Shot Refugee in the Teltow Canal”], *Tagesspiegel*, August 30, 1961. Englanninkielinen käännös: Allison Brown. German History in Documents and Images. <http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/pdf/eng/Chapter1Doc7.pdf>
Englanninkielestä suomentanut Simo Mikkonen.

4. TŠEKKOSLOVAKIA 1968

Tavoitteet

- Historiallisen empatian harjoittaminen ja historiallisen perspektiivin ottaminen.
- Lähteiden kanssa toimimisen taidot.
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja sen pohjalta omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan tiedon jäsentäminen: erityisesti muutos ja jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet.
- Prahan kevät 1968 ja Tšekkoslovakian miehitys osana kylmää sotaa ja Neuvostoliiton toimintamalleja.

Tehtävä

Lue oheiset dokumentit ja hyödynnä niitä seuraavassa tehtävässä.

Olet leningradilainen journalisti ja eletään loppuvuotta 1968. Tehtäväsi on kirjoittaa puoluelehteen *Komsomolskaja Pravda*an poliittinen kirjoitus Prahan miehityksestä.

Ota kantaa ainakin tšekkoslovakialaisten vaikuttimiin uudistaa sosialismia maassaan, Neuvostoliiton vastareaktioon (sekä sotilaalliseen että aatteelliseen) ja siihen mitä ovat yksilön vaihtoehdot sosialismin ja kapitalismin välisessä ”taistelussa”. Tuo esille myös roolihahmosi näkemys siitä, mikä on yksittäisen kansandemokratian liikkumavapaus suhteessa marxilais-leninismiin.

Otsikoi kirjoituksesi itse ja muista, että olet leningradilainen toimittaja, etkä oma itsesi. Kirjoituskielesi on kuitenkin suomi. Tuo dokumentit mukaan kirjoitukseesi kirjoittamalla esimerkiksi ”kuten toveri Brezhnev puheessaan sanoi...”.

Jos kirjoituksesi on osuva, sinua odottaa mukava tulevaisuus puolueessa.

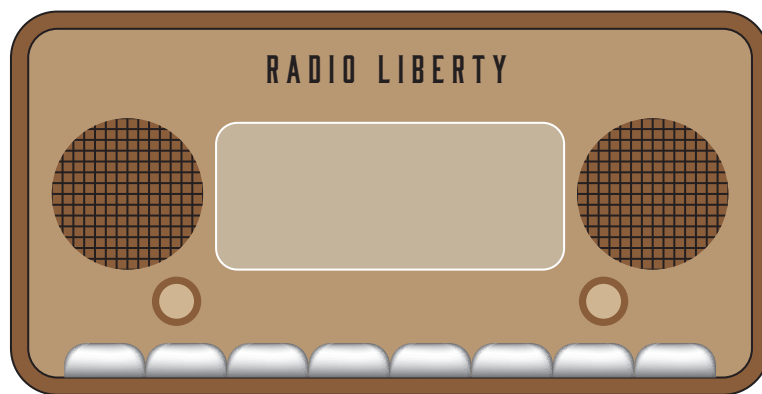
By The Central Intelligence Agency - 10 Soviet Invasion of Czechoslovakia, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=29195095>

Dokumentti 1:

Radio Free Europe/Radio Liberty, 'The 1968 Invasion of Prague'

<https://www.youtube.com/watch?v=-XgxLgnpRYw>

Tšekkoslovakialaisten uudistusmielisten kirjoitelma kesäkuulta 1968 (2000 sanaa työntekijöille, maanviljelijöille, virkamiehille, tutkijoille, taiteilijoille ja kaikille (Ludvík Vaculík ym.), Tšekkoslovakia, kesäkuu 1968)

Kommunistinen puolue oli valtavan suosittu välittömästi sodan jälkeen. Vähitellen tämä suosio vaihdettiin virkoihin ja aseisiin, eikä pian ollut enää muuta jäljellä. ... Johtajat pilasivat virheellisellä politiikalla poliittisen puolueen ja korvasivat ideologisen allianssin valtopoliittisella järjestelmällä. Tällainen puolue vetosi vallannälkäisiin egoisteihin, tunteettomiin pelkureihin, ja niihin, joilla ei ole omaatuntoa. ... Kommunistisen puolueen sisäiset mekanismit ovat tehneet mahdottomaksi sen, että rehelliset jäsenet kykenisivät tuomaan puolueen nykyaikaan.

Parlamentissa ei ole kunnollista keskustelukulttuuria, ei asianmukaista hallintoa, eivätkä johtajat johda kunnolla. Vaalit ovat merkityksettömiä; laki on tyhjä ja ontto. ... Vielä pahempaa on, ettemme enää edes luota toisiimme. Henkilökohtainen ja kollektiivinen kunnioitus tekevät kuolemaa. Rehellisyydestä on tullut tarpeeton hyve. ... Useimmat ihmiset ovat ymmärrettävästi tyytymättömiä siihen, miten asiat ovat. ... Kansakunta on tilanteessa, jossa sen henkinen hyvinvointi ja koko luonne ovat vaarassa.

Vastuu nykyisestä tilanteesta painaa kaikkien hartaita, mutta ne meistä, jotka ovat kommunisteja, kannamme tätä painoa muita enemmän. Ne, jotka toimivat tämän hillitsemättömän voiman palveluksessa, kantavan suurimman vastuun kaikista. Heidän käyttämänsä valta levittää salaliiton tavoin puolueen rakenteiden kautta kaikkialle yhteiskunnassa. ... Nämä hallitsijat ovat verhonneet omat sanansa ”työntekijöiden tahdoksi” ja tämä on heidän suurin syntinsä. ... Monet työntekijät ovat kuvitelleet olevansa johdossa, todellisuudessa oikea valta on ollut virkakoneistolla, jotka ovat hallinneet työntekijöiden nimissä. Nämä vallanastajat ovat muodostaneet uuden diktatuurin. Rehellisyyden nimissä, osa heistä on jo kauan sitten huomannut asioiden vinoutumisen. Tällaiset henkilöt ovat yrittäneet korjata aiempia erehdyksiä. ... Huomattava määrä virkamiehistä kuitenkin vastustaa muutosta ja he ovat keskeisessä asemassa.

Tämän vuoden alusta olemme voineet nähdä uuden demokratiakehityksen. Meidän on tunnustettava, että se on lähtenyt liikkeelle kommunistisen puolueen sisältä. ... On myös lisättävä, ettei prosessi olisi voinut alkaa mistään muualta. ... Emme saa hämätä itseämme, että totuus tekisi näistä ajatuksista voitokkaita. Heidän voittonsa johtuu vanhojen johtajien heikkoudesta, sillä kaksikymmentä vuotta ehdottomassa johdossa on heikentänyt heitä. ... Kansalliseen ilonpitoon ei ole syytä, mutta tuoreelle toivolle on tilaa.

Tänä toivon aikana, vaikka toivo onkin edelleen uhatuna, vetoamme teihin. Kesti useita kuukausia ennen kuin osa meistä uskoi, että on turvallista puhua avoimesti; monet meistä eivät vieläkaan pidä sitä turvallisena. Mutta me puhumme ja niin tekemällä olemme tehneet itsestämme niin näkyviä, ettemme voi muuta kuin viedä tavoitteemme järjestelmän muuttamisesta inhimillisemmäksi lop-

puun. Ellemme me tätä tee, vanhat vallanpitäjät rankaisevat meitä ankarasti. Vetoamme erityisesti teihin, jotka olette tähän asti pysytelleet taka-alalla. Ratkaisun aika lähestyy.

Tulevina päivinä meidän täytyy osoittaa oma päättäväisyysytemme ja tehtävä päätöksemme itsenäisesti. Ensiksin, meidän täytyy vastustaa toisinaan ilmaistua ajatusta siitä, että demokratisoituminen voisi tapahtua ilman kommunisteja. Tämä olisi perusteetonta ja hölmöä. Kommunisteilla on jo valmis ja toimiva infrastruktuuri, joiden sisällä tulee tukea edistysellisiä ryhmiä. ... Meidän täytyy myös antaa uusille toimijoille aikaa: uudet ministrit, syyttäjät, puheenjohtajat ja sihteerit. Heillä on oikeus osoittaa itsensä sopiviksi tai sopimattomiksi.

Tulevan demokratian laatu riippuu siitä mitä tehtaissa tapahtuu, sekä siitä mitä tehtaille tapahtuu. Riippumatta keskusteluistamme, talousjohtajilla on kohtalomme käsissään. Hyviä johtajia on löydettävä ja heitä on tuettava. ...

Keskeisiltä poliittisilta elimiltä ei voida odottaa enää enempää. Siksi on tärkeää saada alue- ja yhteisötasoilta enemmän. Meidän on vaadittava valtaansa väärinkäyttäneiden eroa. ... Täytyy löytää keinoja pakottaa heidät eroamaan. Mainittakoon muutamia: julkinen kritiikki, päätöslauselmat, mielenosoitukset, mielenosoitustyöryhmät, keräykset erolahjojen hankkimista varten, lakot ja boikotit. Laittomia, epäsoivia ja epäilyttäviä keinoja, joita he voisivat hyväksikäyttää, tulee välttää.

Tahdomme palauttaa Kansallisen Rintaman toimintaan. Vaadimme Kansalliskomiteoiden julkisia istuntoja. Niille aloille, joihin muut eivät halua puuttua, täytyy perustaa omat kansalaiskomiteat ja valiokunnat. ... Meidän pitäisi muuttaa paikalliset ja aluelehdet edistysellisen politiikan äänitorviksi. Nyt niistä on tullut pitkälti virallisen politiikan äänitorvia. ... Muodostetaan sananvapautta puolustavia komiteoita. ... Meidän on annettava asianmukaista tukea poliisille silloin, kun he ottavat kiinni todellisia rikollisia. Emme halua anarkiaa tai yleistä epävakautta. Meidän tulee välttää naapurien keskisiä riitoja, eikä tulla humalassa poliittisiin tilaisuuksiin. Paljastakaamme ilmiantajat.

Kesän mittaan kasvanut aktiivisuus kaikkialla tasavallassa rohkaisee ratkaisemaan Tšekkien ja Slovakkien perustuslailliset suhteet. Pidämme federalisaatiota oikeana tapana ratkaista kansalliset ongelmat, mutta se on vain yksi monista niistä merkittävistä toimenpiteistä, joiden kautta järjestelmä demokratisoidaan. ... Valtion ja puolueen byrokratia ovat mahdollisia edelleenkin.

[– –]

Lähde: Ludvík Vaculík: Two Thousand Words that Belongs to Workers, Farmers, Officials, Scientists, Artists, and Everybody. http://www.pwf.cz/rubriky/projects/1968/ludvik-vaculik-two-thousand-words_849.html
Englanninkielestä suomentanut Simo Mikkonen.

Petro Šelestin puhe Neuvostoliiton kommunistisen puolueen keskuskomitean kokouksessa 17.7.1968

Toverit!

Tänään käsittelemämme asia ei ole vain pikku vaikeuksia tai monimutkainen prosessi, kuten osa Tšekkoslovakian johdosta meille yrittää vakuuttaa. Sen sijaan käsillä on vakava uhka: oikeistolais-siiven nousu kommunistisessa sisarpuolueessa ja sosialisminvastaisten ja vastavallankumouksellisten voimien vahvistuminen sosialistisessa Tšekkoslovakiassa.

Erityisen huolestuttavaa on se, että Tšekkoslovakian kommunistisen puolueen johtajat kyllä mainitsevat vakavan vaaran, mutta eivät todellisuudessa taistele sitä vastaan. ...

Näitä oikeistolaisia voidaan pitää jo järjestäytyneenä ryhmänä. Tekaistun demokratian varjolla he sietävät sosialismin vastaisia ja vastavallankumouksellisia elementtejä tasolla, joka on täysin kestäväntöntä kommunistille. Näin he käytännössä pettävät työväenluokan ja sosialismin saavutukset.

Neuvostoliiton kommunistisen puolueen huhtikuun täysistunnossa todettiin, että Tšekkoslovakian kommunistisen puolueen keskuskomitea oli menettänyt joukkotiedotusvälineiden - lehdistön, radion ja television hallinnan. Tšekkijohtajat tunnustivat tämän asiantilan.

Siitä on kulunut nyt yli kolme kuukautta. Mutta onko tilanne muuttunut? Ei, ei lainkaan. Jos mitään, se on huonontunut edelleen. ...

Vain tällaisissa olosuhteissa on mahdollista, että selkeän vastavallankumouksellinen teksti otsikolla ”2000 sanaa” tulee julkaistuksi keskeisissä sanomalehdissä. Vaikka Tšekkoslovakian kommunistisen puolueen puhemies on virallisesti tuominut tämän tekstin, lehdistö, radio ja televisio antavat sille laajaa ja myönteistä näkyvyyttä. Lisäksi tästä häpeällisestä asiakirjasta on tullut vilkas keskustelunaihe puolueen alue- ja paikallisosastoissa. Joissakin kokouksissa osa edustajista on hyväksynyt tämän tekstin keskuskomitean ja puolueen alueosastojen välinpitämättömyyden vuoksi. ... Tšekkoslovakialaiset toverit lörröttelevät varauksettomasti kannatuksestaan ”demokraattista sosialismia” kohtaan. Mutta he jättävät huomiotta sen, että meidän maamme – maa, jossa sosialismi voitti ensimmäisenä maailmassa – on elänyt ja menestynyt yli 50 vuotta sosialismin mukaisesti. Minkälaista ”demokraattista sosialismia” he pyrkivät edistämään? Jos heidän lausuntojaan katsotaan tarkkaan, voidaan nähdä, että sanalla ”demokraattinen” peitellään sosialistisen järjestyksen muuttamista ja sen luokkaluonteen poistamista. Kuten tiedetään, abstraktia demokratiaa ei ole olemassa. Demokratia on aina ollut ja tulee olemaan luokkajohdosta. Ketään, jolta tämä jää huomaamatta, ei voida kutsua kommunistiksi. ...

Tästä syystä voidaan sanoa – ja kantaa tästä vastuu – että menettäessään joukkotiedotusvälineiden kontrollin, hylätessään keskusjohtoisen demokraattisuuden periaat-

teet ja epäonnistuttuaan oikeistosiiven opportunistien ryhmän rankaisemisessa, Tšekkoslovakian kommunistinen puolue lipeää marxilais-leniniläisestä periaatteista, sekä puolueessa ja koko maassa meneillään olevien tilanteiden ja prosessien luokkajohdosta ja proletaarisesta arvioimisesta. ... Tämän vuoksi meidän on toimittava nopeasti ja käyttävä kaikkia mahdollisia keinoja vastavallankumouksen pysäyttämiseksi.

Kokemus on osoittanut, että jotkut näistä johtajista käyttävät vallankumouksellisia korulauseita ja teeskentelevät olevansa puolueemme ja maamme ystäviä, sekä uskollisia sosialismille. He pelaavat kahta peliä samaan aikaan, sanovat yhtä ja tekevät toista.

Onko tämä tilanne syntynyt sattumalta? Ei, se ei ole sattumaa. Tämä käy ilmi epätavallisesta kiinnostuksesta, jota Yhdysvaltojen ja Länsi-Saksan imperialistiset piirit ovat osoittaneet Tšekkoslovakian tapahtumia kohtaan. He ovat esittäneet lupauksia laajamittaisesta luotonannosta, mikäli oikeistosiipi nousisi valtaan ja irtautuisi Neuvostoliitosta. Länsi-Saksan kostonhaluiset piirit ovat erityisen iloisia näistä tapahtumista. He ovat esittäneet jopa ajatuksen ”yhdistyneestä Euroopasta”. He väittävät, että ”totuuden hetki, joka on koittanut yhteiskunnallisen ja valtiollisen toiminnan eri alueilla Tšekkoslovakiassa, luo tärkeän perustan yhdistyneelle Euroopalle”. ...

Täyttääkseen kansainvälisen velvollisuutensa, puolueemme ja kansamme tekivät valtavia uhrauksia tuhotakseen fasismien pimeät voimat ja vapauttaakseen miehitetty kansat. Suhteemme Tšekkoslovakian kommunistiseen puolueeseen ja kansaan on sinetöity verellä, jota vuodatettiin yhteisessä taistelussa vihollista vastaan. Suhdetta on edelleen vahvistanut veljellinen liittosuhteemme.

Tämän vuoksi emme voi – eikä meillä ole oikeutta – katsoa sivusta kaiken tämän tapahtuessa niin lähellä läntistä rajaamme, sosialistisessa Tšekkoslovakiassa. Ja jos Tšekkoslovakian johtajat eivät tahdo mobilisoida puoluetta ja ihmisiä taisteluun vastavallankumousta vastaan, täytyy meidän avoimesti ilmoittaa olevamme eri mieltä, mikä voi johtaa siihen, että päädymme eri puolille barrikadeja.

Heidän täytyy myös tietää, etteivät Neuvostoliitto ja sen ystävät Varsovan liitossa koskaan salli vastavallankumouksen repiä Tšekkoslovakian kommunistista puoluetta ja kansaa hajalle. Tässä suhteessa meillä on kaikki oikeus tehdä se mitä tarvitaan liittomme velvoitteiden täyttämiseksi ja puolustaa Tšekkoslovakian kansan sosialistisia voittoja.

Tässä syntyneessä vaarallisessa tilanteessa meidän täytyy toimia suunnitelmallisesti, mutta myös rohkeasti ja päättäväisesti, koska aikaa on vähän. Sosialismin kohtaama uhka ei anna meille mahdollisuutta käyttäytyä muulla tavalla.

Lähde: The Woodrow Wilson Center Digital Archive. (alkuperäisen venäjänkielisen dokumentin, RGANI, f. 2, op. 3, dd. 108-119, englanniksi kääntänyt Mark Kramer). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117295> Suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 4:

Neuvostoliittolaisessa sanomalehti *Pravdassa* julkaistu Brežnevin puhe "Brežnevin-oppi", 25.9.1968.

Tšekkoslovakian tapahtumiin liittyen kysymys sosialististen maiden kansallisten etujen vastaavuudesta ja keskinäisestä riippuvuudesta, sekä niiden kansainvälisistä velvollisuuksista, on erityisen ajankohtainen ja akuutti. Neuvostoliiton toimet yhdessä muiden sosialististen maiden kanssa Tšekkoslovakian kansan sosialististen saavutusten puolustamiseksi, ovat erittäin tärkeitä sosialistisen yhteisön – kansainvälisen työväenluokan tärkeimmän saavutuksen – vahvistamiseksi.

[– –]

Sosialistisen maan itsemääräämisoikeus ei voi olla ristiriidassa sosialistisen maailman intressien ja maailman vallankumouksellisen liikkeen kanssa. ... Sosialistiset valtiot kunnioittavat kansainvälisen lain demokraattisia normeja. Tämän ne ovat osoittaneet useita kertoja, estäessään päättäväisesti imperialistien yritykset loukata kansojen suvereniteettia ja itsenäisyyttä. Tästä lähtökohdasta käsin ne myös torjuvat vasemmistolaisen, harkitsemattoman näkemyksen ”vallankumouksen viennistä” ja ”onnellisuuden tuomisesta” muille kansoille. Marxilaisesta näkökulmasta katsottuna oikeusnormeja -mukaan lukien sosialististen maiden keskinäisten suhteiden normit - ei voida tulkita suppeasti, muodollisesti ja erillään nykyaikaisen luokkataistelun yleisestä kontekstista. Sosialistiset maat vastustavat määrätietoisesti vastavallankumouksen vientiä ja tuontia. Jokainen kommunistinen puolue on vapaa soveltamaan marxilais-leninismien ja sosialismin peruseriaatteita, mutta se ei voi poiketa näistä periaatteista (olettaen luonnollisesti, että se on edelleen kommunistinen puolue). Konkreettisesti tämä tarkoittaa erityisesti sitä, että jokainen kommunistinen puolue toiminnassaan huomioi aikamme ratkaisevan tosiasian, nimittäin kahden yhteiskunnallisen järjestelmän – kapitalismin ja sosialismin – välisen taistelun. Tämä on objektiivinen kamppailu, joka ei ole riippuvainen kansan tahdosta, vaan sen sanelee maailman jakautuminen kahteen vastakkaiseen yhteiskunnalliseen järjestelmään. Lenin sanoi: ”Jokaisen on valittava, liittykö hän meihin, vai onko hän meitä vastaan. Yritykset välttää puolen valinta tässä asiassa päättyvät väistämättä katastrofiin.”

Lähde:

Fordham University, The Internet Modern History Sourcebook
<https://sourcebooks.fordham.edu/mod/1968brezhnev.asp>
 Suomentanut Simo Mikkonen.

5. VIETNAMIN SOTA

Tavoitteet

- Lähteiden kanssa toimimisen taidot.
- Historiallisen empatian ja perspektiivin ottaminen.
- Tiedon hankkiminen ja analysoiminen ja sekä omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Vietnamin sota kylmän sodan kriisiin: vaikutus kansalaisten mielipiteisiin.

Tehtävä

Kirjoita oma mielipideteksti Vietnamin sodasta joko puolesta tai vastaan. Luo itsellesi hahmo, jonka mielipiteen kirjoitat (esim. yhdysvaltalainen afroamerikkalainen mies, joka on juuri saanut kutsun sotaan). Lue myös kolme Vietnamin sotaa koskevaa dokumenttia ja viittaa niihin kirjoittaessasi mielipidettäsi. Voit hankkia inspiraatiota myös seuraavista videoista:

- USA:n puolustusministeri Robert McNamara Vietnamin sodasta 26.5.1965:
<https://www.youtube.com/watch?v=Hw0F0YF6h7o>
- Vietnamin sodan vastaisia protesteja New Yorkissa ja San Franciscossa vuonna 1967:
<https://www.youtube.com/watch?v=yMNX6zyAmGs>

Sopiva pituus teksteille on noin 250 sanaa. Vinkkejä mielipidekirjoituksen tekoon löydät täältä:
https://kielikompassi.jyu.fi/opetus/kirjoitus/kirjoituskurssi/kann_miel_yleiso.shtml

Vietnamin sodan vastainen mielenosoitus Yhdysvaltain puolustusministeriön edustalla, Arlingtonissa. Kuvaaaja: Albert R. Simpson (1967). Wikimedia Commons.

Dokumentti 1:

Yhdysvaltain presidentti Lyndon B. Johnsonin lausunto Vietnamin tilanteesta, 25.3.1965

1. On tärkeää säilyttää viileä ja selkeä näkemys Vietnamin tilanteesta.
2. Keskeinen vaaran aiheuttaja on kommunistien aggressio urheaa ja itsenäistä kansaa kohtaan. Vietnamin on luonnollisesti muitakin vaikeuksia, mutta jos tämä hyökkäys pysäytetään, Etelä-Vietnamin kansa ja hallitus ovat vapaita ratkaisemaan oman tulevaisuutensa ja amerikkalaisten sotilaiden tukea ei enää tarvita.
3. Kommunistisesta hyökkäyksestä kärsivät ihmiset ovat vietnamilaisia. Tässä ei ole kyse valkoisten kamppailusta aasialaisia vastaan. Kyse on kommunististen totalitaristien aggressiivisuudesta itsenäisiä naapureitaan vastaan. Suurin vastarinnan taakka on langennut Etelä-Vietnamin kansalle ja sotilaille. Me amerikkalaiset olemme menettäneet satoja omia miehiä ja suremme heitä. Mutta vapaat vietnamilaiset ovat menettäneet kymmeniätuhansia, ja hyökkääjät ja liittolaisensa ovat menettäneet vielä enemmän. Nämä ovat Pohjoisen ohjaaman salaliiton julmat kustannukset. Tämä on se mikä täytyy saada loppumaan.
4. Yhdysvallat ei edelleenkään halua laajempaa sotaa. Emme uhkaa mitään hallintoa tai himoitse alueita. Olemme työskennelleet ja tulemme työskentelemään jännitteiden vähentämiseksi maailman suurella näyttämöllä. Mutta hyökkäys pohjoisesta tulee pysäyttää. Se on tie rauhaan Kaakkois-Aasiassa.
5. Yhdysvallat tavoittelee päivää, jona Kaakkois-Aasian ihmiset ja hallitukset ovat vapaita terrorista, vallankumouksista ja salamurhista – jolloin sotilasapua ja tukea hyökkäyksiä vastaan ei enää tarvita. Vain taloudellista ja sosiaalista yhteistyötä rauhan edistämiseksi. Edelleenkin, Vietnamin ja muualla, on käynnissä merkittäviä kehitysohjelmia, joita Yhdysvallat tukee. Laajempia ja rohkeampia ohjelmia on odotettavissa Aasian johtajilta ja neuvostoilta – ja tällaista me haluamme tukea. Tällaista tulee olemaan tulevaisuuden yhteistyömme.
6. Yhdysvallat on aina valmis tukemaan Vietnamin ratkaisuja, jotka perustuvat kommunistisen aggression päättymiselle. Kuten olen kaikkialla sanonut, olen valmis menemään mihin tahansa, milloin tahansa ja tapaamaan kenet tahansa, jos vain on mahdollista edetä kohti kunniallista rauhaa. Olemme sanoneet monta kertaa - kaikille, joita kiinnostavat kunnioitettavien neuvottelujen periaatteemme - että haluamme vain palata vuoden 1954 sopimusten pohjalle - luotettavaan järjestelyyn, joka takaa kaikkien itsenäisyyden ja turvallisuuden Kaakkois-Aasiassa. Toistaiseksi kommunistiset hyökkääjät eivät ole antaneet mitään merkkejä halusta siirtyä tähän suuntaan, mutta kunhan he tunnustavat nykyisten toimiensa hinnan, ja ymmärtävät mitä rauha heidän kannaltaan merkitsisi, muutos on mahdollinen – jos vain pysymme yhdessä. Samaan aikaan, kuten sanoin viime vuonna ja uudestaan viime viikolla, ”Yhdysvaltojen politiikkana on ollut ja tulee olemaan jatkossakin tuen antaminen Etelä-Vietnamille niin kauan kuin sitä tarvitaan kommunistien aggression ja terrorin hallitsemiseksi.” Yhdysvaltojen sotilaalliset toimet ovat vain ja ainoastaan sellaisia, jotka palvelevat tätä tarkoitusta - mahdollisimman pienin ihmiselämän menetyksin liittolaisillemme, omille miehillemme ja myös vastustajallemme.

Lähde:

Lyndon B. Johnson, Statement by the President on Viet-Nam.
Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, The American Presidency Project
<https://www.presidency.ucsb.edu/node/242125>

Suomentanut Simo Mikkonen.

Photo via Good Free Photos

Dokumentti 2:

Ote Yhdysvaltojen apulaispuolustusministeri John T. McNaughtonin laatimasta muistiosta puolustusministeri Robert S. McNamaralle 10.3.1965.

Toimet Etelä-Vietnamissa

1. Yhdysvaltojen tavoitteet:
  - 70% - Välttää Yhdysvaltojen nöyryyttävä tappio (maineellemme takaajana)
  - 20% - Pitää Etelä-Vietnamin (sekä naapurien) alue pois kiinalaisten käsistä
  - 10% - Mahdollistaa etelä-vietnamilaisien parempi, vapaampi elämäntapa
  - Lisäksi – Selvitä kriisistä ilman että käytetyistä menetelmistä jää vastenmielisiä mainetahroja
  - Ei - "Ystävän auttaminen", joskin voi olla vaikeaa jäädä, jos pyydetään poistumaan
2. Tilanteen heikentyessä:
  - (a) Poliittisesti, 50% mahdollisuus että kolmessa viikossa tulee vallankaappaus
  - (b) Sotilaallisesti, Etelä-Vietnam jakautuu kahtia ja hallituksen pohjoisessa kontrolloimat alueet pirstaloituvat
3. 3. Ennuste:
  - (a) Etelä-Vietnamin virkamiehet sopeuttavat toimintaansa ennakoimaan Viet-Kongin [Etelä-Vietnamin vapautusrintama] valtaannousua
  - (b) Armeijan osastoissa tapahtuu merkittävä loikkauksia
  - (c) Huomattavia alueita maasta jää Etelä-Vietnamin hallituksen ulottumattomiin
  - (d) Neutraalit ja/tai vasemmistolaiset elementit nousevat hallitukseen
  - (e) Tulee kansanrintama-hallitus, joka pyytää Yhdysvaltoja poistumaan
  - (f) Viet-Kongille tehdään huomattavia myönnytyksiä
  - (g) Pohjois-Vietnamille tehdyt myönnytykset jättävät koko Etelä-Vietnamin rautaesiripun taakse

Lähde:

Foreign Relations of the United States, 1964–1968,
Volume II, Vietnam, January–June 1965, Document 193:
<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v02/d193>
Suomentanut Simo Mikkonen.

Dokumentti 3:

Katkelma aikakauslehti *The Atlanticin* artikkelista, jossa käsitellään vietnamilaisten kokemuksia sodasta, 16.4.2015

Kun puhun Hanoi asukkaiden kanssa heidän sotakokemuksistaan, he kysyvät minulta usein mitä sotaa tarkoitan. Nguyenin [Vietnamin hallitsijasuku] sukupolven jäsenille amerikkalainen sota oli vain yksi väkivaltainen välinäytös vuosikymmeniä jatkuneessa pelon ja konfliktien ketjussa. Se alkoi 1940-luvulla Ranskaa vastaan käydyistä itsenäisyssodasta ja päättyi kuukauden mittaiseen rajasotaan Kiinan kanssa vuonna 1979. Vu Van Vinh, nykyään 66, oli viiden vanha, kun ranskalaiset jättivät vanhan siirtomaansa vuonna 1954. Siihen mennessä hän oli oppinut varomaan ranskalaisia sotilaita, jotka partioivat hänen kaupunkinsa katuja Quang Ninhin maakunnassa, Hanoista koilliseen. ”Aina kun näin ulkomaalaisia, pelkäsin”, Vu kertoi minulle. Kymmenen vuotta myöhemmin Yhdysvallat alkoi pommittaa Pohjois-Vietnamiä. Ensimmäisen kerran kun hän näki B-57:n, hän tuijotti taivaalle yrittäen ymmärtää: ”Miksi äitilentokone pudottaa vauvalentokoneita?” Minuuttin kuluttua hänen mukaansa: ”(k)aikki tärisi, kivet vierivät. Taloja sortui”. Hän ryntäsi kotiin paniikissa ja hämmentyneenä: ”En edelleenkään kyennyt käsittämään mitä oli tapahtunut”.

Amerikkalaisten pommikoneiden lentäessä kaupungin yllä lähes viikoittain, Vu ja hänen perheensä muuttivat muutaman kilometrin päähän vuoristoalueelle, jossa kalkkikiviluolat toimivat pommisuojoina. Kerran Vu löysi miehen, joka ei ollut ehtinyt luolaan ajoissa. «Käänsin hänet», hän sanoi. «Hänen kasvonsa oli räjähtänyt kuin popcornin jyvää.»

Vu värvättiin Pohjois-Vietnamin armeijaan, mutta vapautettiin kuukauden koulutuksen jälkeen kuulo-ongelmien vuoksi. Hänen vanhempi veljensä värvättiin myös ja hän päätyi palvelemaan Etelä-Vietnamiin. Kotona Vu ja hänen vanhempansa pystyivät seuraamaan sodan etenemistä vain hallituksen radion ja sanomalehtien kautta. ”Kamerat olivat valtion omaisuutta, joten niitä annettiin vain muutamalle toimittajalle sodan tapahtumien tallentamiseksi,” selitti Vietnamin Kansallisen Yliopiston professori Nguyen Dai Co Viet. Kameroiden käyttöoikeuksien rajoittaminen mahdollisti sen, että hallitus saattoi tiettyyn rajaan asti valvoa kansalaistensa käsityksiä sodasta. ”Pomoni opastivat minua kuvaamaan mitä tahansa, mikä osoittaaisi vihollisen häviävän”, kertoi entinen sotatoimittaja ja dokumentaristi Tran Van Thuy.

Quang Ninhin maaseudulla Vu ja hänen perheensä kuulivat uutispätkiä - kuinka monta lentäjää ammuttiin alas minäkin päivänä, kuka oli voitolla, mitä ”julmat amerikkalaissudet” tekivät eri puolilla maata. Väkivallan syitä selitettiin tuskin lainkaan. ”Ihmiset eivät puhuneet sodan merkityksestä”, hän sanoi. ”Olimme todella hämmentyneitä siitä, miksi amerikkalaiset yrittivät hyökätä kotimaahamme. Emme olleet tehneet heille mitään.”

Lähde: Elizabeth Rosen, 'The Vietnam War, as Seen by the Victors', *The Atlantic*, April 16, 2015.

<http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/04/the-vietnam-war-as-seen-by-the-north-vietnamese/390627/>

Suomentanut Simo Mikkonen

6. BERLIININ MUURIN MURTUMINEN

Tavoitteet

- Lähdeaineiston (tekstit, videomateriaali) kanssa toimimisen taidot.
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan tiedon jäsentäminen: erityisesti muutos ja jatkuvuus sekä syy- ja seuraussuhteet.
- Kylmän sodan päättyminen sekä maailmanpoliittinen tilanne Berliinin muurin murtumisen jälkeen.

Tehtävä: *Merkitsikö muurin murtuminen kylmän sodan päättymistä?* Vastaa video- ja tekstiaineistojen, sekä muun hankkimasi tiedon pohjalta. Kirjoita esseevastaus.

Videoaineisto

DDR:n ilmoitus muurin avaamisesta:

<https://www.youtube.com/watch?v=b8GzptqhT68>

NBC:n uutiset Berliinin muurin murtumisesta:

https://www.youtube.com/watch?v=fK1MwhEDjHg&feature=player_embedded

Kuvaaja: Rainer Mittelstädt (1986). Neuvostoliiton johtaja Mihail Gorbatshov, DDR:n johtajan Erich Honeckerin vieraana.

Dokumentti 1:

Katkelma Gorbatšovin ulkomaanpolitiikan neuvonantaja Anatoli Tšernjajevin päiväkirjamerkinnästä 11. lokakuuta 1989

Luin kirjallisen version M.S:n (Gorbatšovin) ja Honeckerin keskustelusta Berliinissä.

Puhuin siitä hänen (Gorbatšovin) kanssaan. Šahnazarovoli myös paikalla. M.S. kutsui Honeckeria kuspääksi (*mudak*). Hän, Gorbatšov lisäsi, olisi voinut sanoa [itäsak-salaisille] alaisilleen: Minulle on tehty neljä leikkausta, olen 78-vuotias, myrskyisät ajat vaativat liikaa, antakaa minun olla, työni on tehty. Sillä hän olisi saattanut varmistaa paikkansa historiassa. Šah(nazarov) ja minä ilmaisimme epäilyksemme siitä, että tämäkään ei olisi välttämättä varmistanut hänelle paikkaa historiassa. Vielä 2-3 vuotta aiemmin se olisi voinut olla mahdollista. Nyt hänen oma kansansa jo kiroaa häntä. (Itä-Saksan sosialistisen puolueen) politbyroo kokoontuu Berliinissä jo toista päivää.

[Honeckerin tuleva seuraaja Egon] Krenz on luvannut ”nostaa esille kysymyksen” muutoksista (viestissään lähettiläs Kotšemassoville ja edelleen Gorbatšoville). Honecker varoitti häntä: [sen jos teet], meistä tulee viholliset. Krenz näyttää kuitenkin tehneen päätöksensä. Mitä tuleekaan tapahtumaan?

Lähde:

Anatoly Chernyaev, ”Excerpt From the Diary of Anatoly Chernyaev,” *Making the History of 1989*, Item #423,

<https://chnm.gmu.edu/1989/items/show/423>

Suomentaneet Inka Kukkonen ja Simo Mikkonen

Länsisaksalainen Mathias Rust lentämässä yli Moskovan Punaisen Torin, jonne hän lensi keskeytyksettä Suomesta. Tapaus nähtiin osoituksena neuvostojärjestelmän rappeutumisesta. Kuvaaja: Hannu Podduikin, Lehtikuva (1987).

Saksan demokraattisen tasavallan [Itä-Saksa] sosialistisen yhtenäisyyspuolueen keskuskomitean 10. istunnon pöytäkirja, 9. marraskuuta 1989, 15.47-15.55 (otteita)

Krenz: ... Olette tietoisia, että on olemassa ongelma, joka rasittaa meitä kaikkia: maasta poistuminen [DDR:stä]. Tšekkoslovakialaiset toverimme kokevat sen yhä suurempana taakana, kuten unkarilaiset toverimme aiemmin. Ja mitä tahansa teemmekin tässä tilanteessa, teemme väärin. Jos suljemme rajan Tšekkoslovakiaan, käytännössä rankaisemme Itä-Saksan lainkuuliaisia kansalaisia, jotka eivät voisi matkustaa ja siten loisivat painetta meidän suuntaamme. Edes siten emme olisi saaneet tilannetta taas haltuumme, sillä Saksan liittotasavallan pysyvä edustusto on ilmoittanut meille, että remontti on valmistunut. Se taas tarkoittaa, että kun he avaavat rakennuksen, me tulemme kohtaamaan saman ongelman uudestaan.

Lisäksi toveri Willi Stoph, ministerineuvoston virkaatekevänä puheenjohtajana, luonnosteli asetuksen, jonka haluaisin lukea teille tässä ja nyt. Vaikka Politbyroo onkin hyväksynyt asetuksen, on sen vaikutus sellainen, että halusin konsultoida keskuskomiteaa ...

Päätös koskien Itä-Saksan kansalaisten pysyvää poistumista Länsi-Saksaan Tšekkoslovakian kautta:

1. Asetusta, joka annettiin 30. marraskuuta 1988 Itä-Saksan kansalaisten ulkomaanmatkustuksesta ei enää sovelleta ennen kuin uusi matkustuslaki tulee voimaan.
2. Seuraavat siirtymävaiheen säännökset astuvat voimaan välittömästi koskien ulkomaanmatkustusta ja pysyvää poistumista Itä-Saksasta:
  - a) Yksityishenkilöt voivat nyt tehdä hakemuksen ulkomaanmatkasta ilman aiemmin voimassaolleiden ehtojen täyttymistä (eli todistetta matkustamisen tarpeesta tai perhesuhteista). Matkadokumentit laaditaan nopeasti. Hylkäämisen perusteita sovelletaan vain erikoistapauksissa.
  - b) Itä-Saksan poliisipiirien toimistojen passeista ja rekisteröinnistä vastuussa olevat osatot ohjeistetaan myöntämään maastapoistumislupia viivyttelämättä ja ilman ennen käytössä olleiden ehtojen täyttymistä. Maastapoistumisluvan hakeminen on yhä mahdollista sisäministeriöstä.
  - c) Maasta poistuminen on mahdollista kaikkien Itä-Saksan raja-asemien kautta Saksan liittotasavaltaan ja (Länsi-) Berliiniin.
  - d) Väliaikainen käytäntö myöntää (matkustus)lupia Itä-Saksan konsulaattien kautta ja vain Itä-Saksan henkilöllisyystodistuksella kolmansien maiden kautta lakkaa.
3. Mukaan liitetty lehdistötiedote, joka selittää väliaikaisen siirtymävaiheen säännöksen, julkaistaan 10. marraskuuta.

Lehdistötiedotteessa kerrotaan seuraavaa: ”Kuten sisäministeriön viestintäosasto on julistanut, on Itä-Saksan ministerineuvosto päättänyt, että seuraava väliaikainen siirtymävaiheen säännös ulkomaanmatkustamisesta ja pysyvästä maasta poistumisesta on voimassa, kunnes Kansankamari [Itä-Saksanlainsäädäntöelin] säätää vastaavan lain.”

Sitten seuraavat ne neljä kohtaa, joita minun ei tarvitse lukea teille uudestaan.

Sanoin, että kuinka tahansa teemmekin tämän, se ei tule menemään hyvin. Mutta se on ainoa ratkaisu, joka säästää meidät niiltä ongelmilta, joita seuraa kun toimimme kolmansien maiden kautta, mikä vain heikentää Itä-Saksan kansainvälistä arvovaltaa. ...

Krenz: Ehdotan, että hallituksen puhemies (Schabowski) antaa julistuksen viipymättä. [seuraa huutelua] ...

Lähde:

Woodrow Wilson Center digital archives;

End of the Cold War Collection

<https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/113047>

Suomentaneet Inka Kukkonen ja Simo Mikkonen

Dokumentti 3:

Ote Mihail Gorbatšovin keskustelusta Itä-Saksan kommunistisen puolueen keskuskomitean politbyroon jäsenten kanssa 7. lokakuuta 1989.

“Tiedättehän, minulle oli tärkeää kuulla asiasta täällä. Sillä myös meidän perestroikamme on vastaus ajan haasteisiin. Loppujen lopuksi me kommunistit kuitenkin pohdimme sitä, mitä jätämme taaksemme, mitä valmistelemme seuraavien sukupolvien varalle.

Sanoin kuitenkin Erichille (Honeckerille), että se näyttäisi olevan paljon helpompaa teille kuin meille. Teidän sosioekonominen tilanteenne ei ole yhtä jännittynyt. Mutta tietenkään päätöstä poliittisiin uudistuksiin sitoutumisesta ei ole helppo tehdä. Tulevaisuudessa on tehtävä rohkeita ratkaisuja. Puhun siitä omasta kokemuksesta. Muistatthän, että Lenin tapasi sanoa, että epävarmojen vallankumousvuosien aikana ihmiset kokivat enemmän viikossa tai kuukaudessa, kuin normaaleina aikoina vuosikymmenten aikana.

Perestroikamme myötä tulimme siihen johtopäätökseen, ettei työväenluokka koskaan antaisi tukeaan vallankumoukselle, ellei elinoloja kohennettaisi. Ilmeni kuitenkin, ettei ainoa ongelma ollut se, mistä saataisiin kinkkua leivän päälle. Ihmiset vaativat uudenlaista yhteiskunnallista ilmapiiriä, enemmän liikkumavaraa, ennen kaikkea kun kyseessä on sosialistinen järjestelmä. Kerron tämän muistuttaakseni ongelmista, joita meidän on kohdattava kotimaassamme. Kuvainnollisesti sanoen, ihmiset vaativat sekä leipää että sirkushuveja. Selkokielellä: kyse on tarpeesta kehittää sekä materiaalista että sosiaalista ja henkistä puolta, jotta yhteiskunta voisi todella kehittyä. Tämä on meille tärkeä oppitunti. Emme saa hukata mahdollisuutta. Myös puolueella tulee olla näihin asioihin oma kantansa ja selkeä politiikkansa. Elämä itsessään kyllä kouluttaa meitä, jos nyt myöhästymme...

Omasta, Puolan ja Unkarin kokemuksesta voi sanoa, että puolue on tuhoon tuomittu, jos se teeskentelee, ettei mitään erityistä ole meneillään, ja jos se ei reagoi todellisuuteen ympärillään. ... Meillä on vain yksi vaihtoehto – mennä päämäärätietoisesti eteenpäin, muutoin koemme tappion.

Lähde:

Mikhail Gorbachev, “Record of Main Content of Conversation Between Mikhail Gorbachev and Members of the Politburo of the Central Committee of the Socialist United Party of Germany,” Making the History of 1989, Item #422, <https://chnm.gmu.edu/1989/items/show/422>

Suomennos Inka Kukkonen

OPETTAJALLE

KYLMÄN SODAN HISTORIAA

Kylmän sodan historiaa -kurssi on itsenäisesti suoritettava opintokokonaisuus lukiolaisille. Se on mitoitettu yhden lukio-kurssin (38 oppituntia, 2 op) laajuiseksi. Kurssi suoritetaan tekemällä kuusi opintotehtävää. Kurssin tehtäviin tarvittava lähdeaineisto on käännetty suomeksi.

Tavoitteet

Kurssilla tarkastellaan kylmän sodan aikakauden historiaa seuraavien teemojen ja sisältöjen kautta:

- kylmän sodan lähtöasetelmat (1940-luku)
- konfliktin kehittyminen ja propaganda (1950-luku)
- kylmän sodan konfliktit (Berliinin muuri 1961, Praha 1968 ja Vietnamin sota)
- kylmän sodan loppuvaiheet

Teemat opiskellaan tehtäväkokonaisuuksien kautta. Historiallisesta teemasta muodostetaan kuvaa lähdeaineiston pohjalta tulkiten ja analysoiden. Kurssin keskeisenä tavoitteena on historiallisen tiedon luonteen sekä historiallisen tiedon muodostumisen opiskelu.

Esitietona kurssille on lukion opetussuunnitelman Kansainväliset suhteet –kurssi (HI2). Kylmän sodan historia -kurssissa syvennyttään erityisesti HI2-kurssin teemoihin *kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasetteluiden syyt ja seuraukset* tarkastelemalla kylmän sodan kriisejä.

Arviointi

Kurssin arviointi perustuu lukion opetussuunnitelman (Opetushallitus 2015) historian tavoitteisiin. Keskeisiä arvioitavia tavoitteita ovat, että opiskelija:

- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa tarkoituksenmukaisia lähteitä käyttäen, arvioimaan sitä kriittisesti sekä ymmärtämään sen monitulkintaisuuden ja suhteellisuuden
- osaa käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja ihmisten toimintaa monipuolisesti kunkin ajan omista lähtökohdista (Opetushallitus 2015)

Arvioinnissa hyödynnetään Ylioppilaslautakunnan hyvän vastauksen piirteitä, jotka antavat näkökulmaa vastausten rakenteen sekä analyysin arviointiin. Kurssin jokaisen tehtävän yhteydessä on esitetty kiitettävään vastauksen edellyttämiä tietoja ja taitoja.

	0	tydyttävä	hyvä	kiitettävä
Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus; käsitteellinen täsmällisyys	Ei lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Niukkasisältöinen tai sisältää paljolti epäolennaisuuksia. Käsitteiden kovin puutteellista hallintaa. Vastaa vain osittain tehtävään.	Verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin kohdentuvaa tietoa. Käsitteiden hyvää hallintaa.	Täsmällistä tietojen ja käsitteiden hallintaa. Olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja.
Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus	Jäsentymätön, sekava. Väitteet vailla perusteita.	Niukasti perusteita esitetyille väitteille. Heikosti erittelevää aiheen tarkastelua. Luettelomainen tai epäselvä rakenne.	Väitteille verraten hyviä perusteluita. Aiheen tarkastelu johdonmukainen, vaikka paikoitellen puutteita. Joiltakin osin analyttinen.	Hyvin analyttinen yleisote. Väitteillä hyvät perustelut ja aiheen tarkastelu johdonmukaista ja argumentoivaa.
Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja	Ei minkäänlaisia (lähde) kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Ei merkkejä eritulkintojen tai vaihtoehtojen tulkintakyvystä.	Heikkoja merkkejä lähdekriittisyydestä. Joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Kyky soveltaa tietoja on heikosti havaittava.	Paikoitellen hyvää (lähde) kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja. Joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisistä otetta edustavasta ajattelusta. Joitain merkkejä tietojen arviointikyvystä ja soveltamiskyvystä.	Terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Moniperspektiivisistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista monin paikoin.

(https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Hyv_vast_piirt/FI_2018_S/2018_s_hi.pdf)

LÄHTEIDEN TAUSTOITTAMINEN JA LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Kurssin tehtävissä opiskelijaa pyydetään arvioimaan lähteen luotettavuutta. Historiassa tietoa muodostetaan erilaisten lähdeaineistojen pohjalta. Historian taitojen harjaannuttamisessa keskeistä onkin erilaisten lähdeaineistojen hankkiminen, analysoiminen ja tulkintojen tekeminen niistä. Lähdeaineistoa analysoitaessa keskeistä on kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- **Laatija:**
  - Kuka tekstin on laatinut? Mikä on kirjoittajan tausta, esim. yhteiskunnallinen asema tai poliittinen suuntautuneisuus? Mikä on hänen näkökulmansa asiaan?
- **Kohdeyleisö:**
  - Kenelle aineisto on suunnattu? Millaisella tyylillä?
- **Syntyajankohta ja tarkoitus:**
  - Milloin ja missä aineisto on julkaistu?
- **Konteksti:**
  - Mitä Suomessa/maailmalla tapahtui samaan aikaan? Mitä tapahtui aiemmin/jälkeen? Mihin keskusteluun lähde ottaa osaa? Millä tavalla? Mistä puhutaan, mistä vaietaan?

Tehtävään vastaamisen kannalta on tärkeää miettiä, mikä on aineiston käytettävyyys suhteessa tehtävänantoon. Mikä on tekstin pääajatus? Miten voin käyttää lähdettä vastatessani kysymykseen?

Hyvä historian vastaus:

- Määrittelee keskeiset käytettävät käsitteet
- Jäsentää menneisyyttä koskevaa tietoa syy- ja seuraussuhteiden, muutoksen ja jatkuvuuden näkökulmista käsin
- Sitoo käsiteltävän aiheen kyseiseen historialliseen ajankohtaan
- Nostaa esille erilaisia tulkintoja ja ristiriitaisuuksia, vertailee näitä sekä pohtii näiden syitä
- Perustelee esitetyt väitteet lähdeaineiston avulla ja näihin viitaten
- Vastaa esitettyyn tehtävään johdonmukaisesti

Oman tulkinnan tekemisessä ja esittämisessä keskeistä on osoittaa päättelyn tulokset suhteessa analysoituun lähdeaineistoon sekä aiheen kontekstiin. Vastauksen voi rakentaa esimerkiksi seuraavan rungon mukaisesti.

- Johdanto teemaan:
  - Mikä on aiheesi? Miksi tämä teema on kiinnostava? Mihin historialliseen ajankohtaan ja kontekstiin se liittyy?
- Aiheen käsittely:
  - Mitä aiheesta on sanottu? Millä tätä väitettä tuetaan aineistossa? Miten väite suhteutuu tilanteen kontekstiin? Mitä itse voit päätellä tästä? Millaista mahdollista ristiriitaa aiheeseen sisältyy? Millä tämä voisi selittyä? Millaiseen lopputulokseen itse päädyt suhteessa käyttämäsi aineistoon ja muihin tietoihisi?
- Yhteenvedo:
  - Millainen on lopputuloksesi suhteessa esitettyyn kysymykseen ja saatavilla olleeseen aineistoon? Arvioi tulkintasi luotettavuutta.

4 (hylätty)

- Esseevastaus ei vastaa esitettyyn tehtävänantoon.
- Lähteitä on käytetty erittäin puutteellisesti tai essee on kasattu suoraan oppikirjan tekstistä tai internetin lähteestä.
- Sisältö erittäin niukkaa.
- Suuria ongelmia rakenne- ja muotoseikoissa.

Arvosana 5-6

- Esseevastaus osoittaa teemaan liittyvien asiasisältöjen tunnistamista, muistamista ja toistamista.
- Esseevastauksen rajaukset ovat puutteelliset, vastaa vain osittain asetettuun tehtävänantoon.
- Lähteitä on käytetty, mutta puutteellisesti.
- Teemoja on käsitelty luettelomaisesti ja yhteydet eri asioiden välillä ei tule esiin.
- Käsitteiden käyttö on epäjohdonmukaista.
- Oma pohdinta puuttuu tai omia johtopäätöksiä ei perustella.
- Ongelmia rakenne- ja muotoseikoissa (mm. merkittäviä kielellisiä ja teknisiä puutteita).

Arvosana 7

- Esseevastaus osoittaa ymmärtämistä.
- Esseevastauksen rajausta ei ole täysin johdonmukainen suhteessa tehtävänantoon.
- Osoittaa aiheen ymmärtämistä ja omaa ajattelua, mutta johtopäätösten perusteluissa on puutteita.
- Käsitteiden käyttö on osittain epäjohdonmukaista, sisällöllisiä puutteita saattaa esiintyä.

Arvosana 8

- Esseevastaus osoittaa ymmärtämisen lisäksi soveltamista.
- Esseen rajausta on johdonmukainen.
- Lähdeaineisto on analysoitu ja sen avulla perustellaan esitetyt väitteet.
- Lähteiden analyysissa tulee esiin myös lähteiden arviointia (lähdekriittisyys).
- Vastaus osoittaa aiheen ymmärtämistä ja omaa ajattelua. Johtopäätökset ovat pääasiallisesti hyvin perusteltuja ja käsitteitä käytetään johdonmukaisesti.
- Vastauksen rakenne on kohtuullisen tasapainoinen, esitystavassa tai kielellisessä ilmaisussa saattaa olla vähäisiä puutteita.

Arvosana 9

- Vastaus osoittaa analysointia ja yhdistelyä, sekä osittain myös arviointia ja soveltamista.
- Esseevastaus on rajattu tehtävänanto huomioiden johdonmukaisesti.
- Lähdeyöskentely on asianmukaista (lähteet on kontekstualisoitu, niiden laatijoiden intentioita on pohdittu ja esitetyt väitteet perustellaan esim. lähdeaineiston avulla).
- Sisältötiedon määrä on kattava ja aiheen kannalta asianmukainen.
- Esseevastaus tuo esiin uusia asioita yhdistelemällä eri asioita argumentatiivisesti.
- Johtopäätökset on suhteutettu kiitettävästi lähdeaineistoon.
- Rakenne toimiva ja esitystapa sujuva.

Arvosana 10

- Vastaus osoittaa analysointia, yhdistelyä sekä arviointia ja soveltamista.
- Essee on rajattu johdonmukaisesti ja perustellen.
- Esseessä perustellaan niitä kriteereitä, joilla historiallista tietoa on arvioitu.
- Lähteiden käyttö on kriittistä ja analyysoivaa.
- Teksti on argumentoivaa ja hyvin perusteltua. Johtopäätökset ovat oivaltavia ja niitä arvioidaan kriittisesti.
- Rakenne on tasapainoinen ja esitystapa sujuva.

Opintokokonaisuuksien arviointiohjeet

1. Kylmän sodan synty

Opiskelijan tehtävä:

Vertaa Yhdysvaltain Neuvostoliiton suurlähettiläs Averell Harrimanin muistiota Neuvostoliiton ulkoministeri Vjatšeslav Molotovin pitämään puheeseen. *Selvitä dokumenttien avulla, miten Neuvostoliitto ja Yhdysvallat eroavat aatteellisesti toisistaan.* Hyödynnä seuraavia apukysymyksiä:

- Mikä oli Yhdysvaltojen mielestä tehokkain tapa toimia Neuvostoliiton vaikutuksen vähentämiseksi?
- Mitä mieltä Neuvostoliitto oli Yhdysvaltojen toiminnasta ja miksi?

Vertaa jugoslavialaisen kommunisti Milovan Djilas' n raporttia Yhdysvaltain presidentti Harry S. Trumanin puheeseen. *Miten Yhdysvallat ja Neuvostoliitto suhtautuivat toisiinsa toisen maailmansodan loputtua?* Hyödynnä seuraavia apukysymyksiä ja perehdy tarvittaessa aikakauden yleisiin tapahtumiin Euroopassa:

- Mitä Stalin tarkoittaa puhuessaan panslavismista?
- Mitkä Euroopan tapahtumat vaikuttivat presidentin puheeseen?

Kirjoita esseevastaus, jossa vastaat edellä esitettyihin kysymyksiin. Otsikoi itse. Voit kirjoittaa joko kaksi erillistä lyhyempää esseetä tai yhden kokonaisen pidemmän esseen. Arvioi myös lähteiden luotettavuutta.

Tavoitteet:

- Lähteiden kanssa toimimisen taidot (lähteiden taustoittaminen ja luotettavuuden arviointi).
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja hankitun tiedon pohjalta päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (aineiston käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan moniperspektiivisen tiedon kanssa toimiminen, erilaisten tulkintojen vertailu ja perusteleminen.
- Toisen maailmansodan jälkeisen tilanteen hahmottaminen: kylmän sodan alkuvaihe, Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton ideologinen eroavaisuus.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija

- osoittaa ymmärtävänsä lähteiden sisällön, taustan sekä lähteissä esiintyvien henkilöiden aseman ja mahdollisia motiiveja
- ymmärtää vallitsevan tilanteen taustan ja pystyy liittämään vastauksensa osaksi historiallista tilannetta
- vastaa annettuihin kysymyksiin perustellusti lähteiden pohjalta viitaten annettuun aineistoon

- osoittaa lähdekriittistä lähestymistä tehtävän aineistoihin ja ymmärtää niiden aikasidonnaisuuden ja monitulkinnaisuuden

Ensimmäiseen tehtävään tulkittavien dokumenttien tarkoitus on avata opiskelijalle kylmän sodan alun asetelmia. Yhdysvaltojen huoli kommunismin leviämisestä Euroopassa oli todellinen ja tärkein ase tätä vastaan oli taloudellinen apu toisen maailmansodan runtelemille maille. Neuvostoliittoa taas huoletti Yhdysvaltojen vaikutuspiirin kasvaminen Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen. Opiskelijan tulee ymmärtää ideologioiden vastakkainasettelu kylmän sodan aiheuttajana ja ylläpitäjänä, jotta voi myöhemmissä tehtävissä analysoida ja ymmärtää kylmän sodan kriisejä.

Toisen tehtävän lähteissä esitellään myöskin tilannetta sekä idän että lännen näkökulmasta. Lähteen mukaan Stalinia huolettii erityisesti Saksan mahdollinen nousu. Ratkaisuna Stalin esittää panslavismia, joka kokoaisi slaavit yhteen vahvemmaksi vihollista vastaan. Toinen dokumentti puolestaan on Trumanin puhe. Tässä Truman nostaa esiin huolensa kansojen ja alueiden pakotetusta yhdistymisestä, valloituksista sekä uhkasta demokratiaa kohtaan.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija löytää lähteistä nämä keskeiset sisältötiedot, kytkee ne osaksi toisen maailmansodan jälkeistä tilannetta sekä esittelee kylmän sodan alkuvaiheen tilannetta sekä idän että lännen näkökulmista käsin. Vastauksessa tarkastellaan myös dokumenttien yleisöä eli kenelle ne on suunnattu ja näkykö se sisällössä (esim. retoriset keinot).

2. Propaganda kylmässä sodassa

Opiskelijan tehtävä:

Lähteinä on sekä yhdysvaltalainen lyhytelokuva ja selostusteksti siitä, miten kommunistin tunnistaa että neuvostoliittolaisia propagandajulisteita. Katso video, lue teksti ja tarkastele propagandajulisteita.

Analysoi dokumentit alla olevien kysymysten avulla:

- Keneen julisteessa/videossa pyritään vetoamaan?
- Mikä taho on tuottanut kyseisen lähteen?
- Minä vuonna lähde on tehty? Miten tämä näkyy lähteessä?
- Mikä on lähteen viesti?
- Millaista symboliikkaa (eli symbolien käyttöä) lähteessä esiintyy?
- Millaisia tehokeinoja käytetään?

Pohdi analysoimiesi lähteiden sekä muun hakemasi tiedon avulla millaisia vaikutuksia propagandalla oli yhteiskuntaan Yhdysvalloissa ja Neuvostoliitossa sekä niiden vaikutuspiirissä olevissa maissa. **Kirjoita esseevastaus ja otsikoi itse.**

Tavoitteet

- Alkuperäislähteiden (myös kuvamateriaalin) kanssa toimimisen taidot.
- Luotujen merkitysten tarkasteleminen.
- Menneisyyttä koskevan tiedon hankkiminen, analysoiminen ja päätelmien tekeminen sekä tehtyjen päätelmien perusteleva aineiston avulla.
- Menneisyyttä koskevan moniperspektiivisen tiedon kanssa toimiminen, erilaisten tulkintojen vertailu ja perusteleva.
- Propagandan keinojen, käytön ja vaikutusten tarkastelu kylmän sodan kontekstissa.

Opiskelijoille annettujen apukysymysten tarkoituksena on saada opiskelijat löytämään julisteista relevantteja merkityksiä kokoavaa vastaustaan varten.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija

- ymmärtää propagandan tarkoitukset, taustat ja tavoitteet
- tunnistaa erilaisia propagandan keinoja
- tunnistaa propagandan syyt ja tarkoitukset
- ymmärtää eri ideologioiden näkökulmasta propagandan vaikutuksia
- perehtyy kylmän sodan aikaiseen propagandaan ja luo perustellun vastauksen tehtävänannon mukaan
- ymmärtää kommunistiselle ja kapitalistiselle propagandan tyypilliset piirteet ja näiden piirteiden erot
- muodostaa analyttisen, johdonmukaisen ja argumentoivan vastauksen viitaten annettuihin aineistoihin
- kirjoittaa johdonmukaisen tekstin, jossa perustelee esittämänsä väitteet lähdemateriaaliin viitaten

Propagandan tarkoituksena oli saada kansalaiset oman ideologian taakse. Keinoina tähän oli pelottelu, toisen osapuolen näyttäminen epämiellyttävänä ja joskus jopa epäinhimillisenä sekä omien vahvuuksien esittäminen mahdottomana ja ylivoimaisena. Kuvien lisäksi propaganda näkyi myös muussa populaarikulttuurissa kuten elokuvissa sekä urheilussa. Opiskelijan tulee tarkastella mitä kuva esittää, keitä kuvassa on ja mikä on kuvan sanoma ja heijastella näitä tietoja ja tulkintoja suhteessa laajempaan kontekstiin. Jo kielen tunnistaminen, kuvan nimi, julkaisuvuosi tai kuvattun tapahtuman tunnistaminen antavat paljon informaatiota ja johtolankoja tukinnalle sekä mahdolliselle vertailulle. Tehtävän apukysymykset ohjaavat opiskelijaa tarkastelemaan julisteista tehtävänannon kannalta relevantteja seikkoja.

3. Berliinin kriisi

Opiskelijan tehtävä:

Oheessa on neljä dokumenttia elokuulta 1961.

1. Saksan demokraattisen tasavallan (DDR, Itä-Saksa) ministereiden neuvoston päätös
2. Länsi-Berliinin pormestarin Willy Brandtin kirje Yhdysvaltain presidentti John F. Kennedylle

3. länsiliittoutuneiden uutisvideo Berliinin kiristyneestä tilanteesta
4. uutisartikkeli Berliinin muurilla tapahtuneesta välikohtauksesta

Lue dokumentit ja kirjoita niiden pohjalta esseevastaus, jossa vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaisen kuvan lähteet antavat Itä- ja Länsi-Saksan hallintojen suhtautumisesta toisiinsa?
- Millä tavoilla Itä- ja Länsi-Saksan erilaiset suhtautumistavat Saksan jakautumiseen ilmenevät aineistosta?

Tavoitteet:

- Lähteiden kanssa toimimisen taidot.
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja sen pohjalta omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan moniperspektiivisen tiedon kanssa toimiminen, erilaisten tulkintojen vertailu ja perusteleva.
- Menneisyydelle annettujen merkitysten pohtiminen ja perusteleva.
- Itä- ja Länsi-Saksan tilanne toisen maailmansodan jälkeen.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija

- ymmärtää lähteiden tekijät ja heidän asemansa
- ymmärtää vallitsevan poliittisen tilanteen dokumenttien ajankohtana
- ymmärtää ideologioiden välisen ristiriidan ja sen tuoman tulehtuneen tilanteen
- ymmärtää Saksan jaon syyt ja tapahtumat ennen vuotta 1961
- kirjoittaa yhtenevän, johdonmukaisen vastauksen viitaten lähteisiin
- suhtautuu lähdekriittisesti dokumentteihin ymmärtäen ja selvittäen tekstin laatijoiden taustoja ja motiiveja

Esseetehtävässä opiskelijan tulisi kontekstualisoida Berliinin muurin rakentaminen toisen maailmansodan jälkeiseen tilanteeseen. Saksan tilanne oli haastava sen jaon vuoksi ja lännen ja idän väliset ideologiset erot alkoivat näkyä yhä enemmän myös Saksassa.

Kaksi ensimmäistä dokumenttia kertovat kaksi eri näkökulmaa Berliinin tilanteesta vuonna 1961. DDR:n ministereiden neuvoston päätös myötäilee itäblokin pelkoa Yhdysvalloista, NATO:sta ja kapitalismista, kun taas Länsi-Berliinin pormestarin kirjeestä Kennedylle uhkuu pelko kommunismista sekä poliittisen tilanteen kehittymisestä. Poliittisten dokumenttien lisäksi, Tagesspiegel-lehden uutinen Berliinin muurin rakentamisesta antaa opiskelijalle konkreettista näkemystä Berliinin tilanteesta. Tätä uutista tulkitessa on syytä muistaa lähdekritiikki ja hahmottaa se, että lehti oli länsiberliiniläinen.

4. Tšekkoslovakian miehitys

Opiskelijan tehtävä

Lue oheiset dokumentit ja hyödynnä niitä seuraavassa tehtävässä: Olet leningradilainen journalisti ja eletään loppuvuotta 1968. Tehtäväsi on kirjoittaa puoluelehteen Komsomolskaja Pravdaan poliittinen kirjoitus Prahan miehityksestä.

Ota kantaa ainakin tšekkoslovakialaisten vaikuttimiin uudistaa sosialismia maassaan, Neuvostoliiton vastareaktioon (sekä sotilaalliseen että aatteelliseen) ja siihen mitä ovat yksilön vaihtoehdot sosialismin ja kapitalismin välisessä ”taistelussa”. Tuo esille myös roolihahmosi näkemys siitä, mikä on yksittäisen kansandemokratian liikkumavapaus suhteessa marxilais-leninismiin (vinkki: Brezhnevin puhe).

Otsikoi kirjoituksesi itse ja pidä tehtävänanto mielessäsi. Muista, että olet leningradilainen toimittaja, etkä oma itsesi. Kirjoituskielesi on kuitenkin suomi. Tuo dokumentit mukaan kirjoitukseesi kirjoittamalla esimerkiksi ”kuten toveri Brezhnev puheessaan sanoi...”.

Tavoitteet

- Historiallisen empatian harjoittaminen ja historiallisen perspektiivin ottaminen.
- Lähteiden kanssa toimimisen taidot.
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja sen pohjalta omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan tiedon jäsentäminen: erityisesti muutos ja jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet.
- Prahan kevät 1968 ja Tšekkoslovakian miehitys osana kylmää sotaa ja Neuvostoliiton toimintamalleja.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija

- osoittaa hallitsevansa historiallisen perspektiivin ottamisen kirjoittamalla vakuuttavasti roolihahmonsä näkökulmasta käsin
- kontekstualisoi historiallisen tilanteen: ymmärtää miehityksen syyt ja taustat sekä osaa liittää sen kyseisen ajan kylmän sodan tilanteeseen
- ymmärtää ajan kirjoitukset puoluelehdissä propagandan muotona ja osaa tuoda asiat esille sen mukaisesti perustellen ja viittaamalla lähdeaineistoon

Tehtävässä on kyse historiallisen perspektiivin ottamisen (historiallisen empatian) harjoittamisesta, jolloin olennaisista vastauksessa on, kuinka hyvin opiskelija kykenee osoittamaan hallitsevansa asian tarkastelemisen tietyn henkilön ja tässä tapauksessa ideologian näkökulmasta käsin. Tässä työssä tietyt lähteet voivat toimia auktoriteetteina, joilla osoitetaan oman sanoman vakuuttavuutta, toisilla lähteillä puolestaan voidaan osoittaa vastapuolen näkemysten virheellisyyttä. Vastapuolen lähteitä voi myös vääristellä, liioitella sekä käyttää muita propagandan keinoja.

5. Vietnamin sota

Opiskelijan tehtävä:

Kirjoita oma mielipideteksti Vietnamin sodasta joko puolesta tai vastaan. Luo itsellesi hahmo, jonka mielipiteen kirjoitat (esim. yhdysvaltalainen afroamerikkalainen mies, joka on juuri saanut kutsun sotaan). Lue myös kolme Vietnamin sotaa koskevaa dokumenttia ja viittaa niihin kirjoittaessasi mielipidettäsi. Voit hankkia inspiraatiota myös seuraavista videoista:

- USA:n puolustusministeri Robert McNamara Vietnamin sodasta 26.5.1965:
<https://www.youtube.com/watch?v=Hw0F0YF6h7o>
- Vietnamin sodan vastaisia protestejä New Yorkissa ja San Franciscossa vuonna 1967:
<https://www.youtube.com/watch?v=yMNX6zyAmGs>

Sopiva pituus teksteille on noin 250 sanaa.

Vinkkejä mielipidekirjoituksen tekoon löydät täältä:

https://kielikompassi.jyu.fi/opetus/kirjoitus/kirjoituskurssi/kann_miel_yleiso.shtml

Tavoitteet

- Lähteiden kanssa toimimisen taidot.
- Historiallisen empatian ja perspektiivin ottaminen.
- Tiedon hankkiminen ja analysoiminen ja sekä omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Vietnamin sota kylmän sodan kriisinä: vaikutus kansalaisten mielipiteisiin.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija

- on luonut itselleen aikakaudenmukaisen hahmon, jonka näkökulmasta käsin kirjoittaa mielipidekirjoituksensa
- ymmärtää Vietnamin sodan merkityksen ensimmäisenä televisiosotana ja sen aiheuttaman muutoksen ihmisten ajatusmaailmassa ja kannanotoissa
- liittää mielipidekirjoituksensa annettuihin lähteisiin perustellusti
- ymmärtää Vietnamin sodan merkittävänä kylmän sodan kriisinä Euroopan ulkopuolella
- ymmärtää ideologioiden vastakkainasettelun ja sen ilmenemismuodot Vietnamin sodassa

Vietnamin sota -tehtävässä on kyse historiallisesta empatiasta, jonka omaksuminen näkyy onnistuneena mielipidekirjoituksena. Opiskelijan tulee eläytyä ajan henkilön rooliin uskottavasti, jotta voi kirjoittaa ajalle ominaisen ja varteenotettavan mielipidekirjoituksen. Vastauksessa kytkeytyvät historian taidot (lähteiden tulkinta, eläytyminen) historian sisältötietojen hallintaan.

6. Berliinin muurin murtuminen

Opiskelijan tehtävä:

Merkitsikö muurin murtuminen kylmän sodan päättymistä?
Vastaa video- ja tekstiaineistojen pohjalta. Kirjoita essee-
vastaus.

Tavoitteet

- Lähdeaineiston (tekstit, videomateriaali) kanssa toimimisen taidot.
- Tiedon hankkiminen, analysoiminen ja omien päätelmien tekeminen.
- Perusteltujen argumenttien esittäminen (lähteiden käyttäminen väitteiden tukena).
- Menneisyyttä koskevan tiedon jäsentäminen: erityisesti muutos ja jatkuvuus sekä syy- ja seuraussuhteet.
- Kylmän sodan päättymisen sekä maailmanpoliittinen tilanne Berliinin muurin murtumisen jälkeen.

Kiitettävässä vastauksessa opiskelija

- ymmärtää muurin murtumisen symboliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- ymmärtää yksilön elämässä tapahtuneen muutoksen symbolisesti sekä konkreettisesti
- osaa muodostaa aineistojen pohjalta perustellun näkökulman ajan tapahtumiin ja ilmiöihin
- ymmärtää muurin murtumisen syyt ja seuraukset ja liittää muurin murtumisen osaksi kylmän sodan tapahtumaketjua
- pohtii kylmän sodan päättymistä monipuolisesti, ei vain Berliinin muurin murtumisen näkökulmasta

Tehtävän videomateriaalit esittelevät muurin murtumista sekä ihmisten suhtautumista uuteen, vapaampaan elämään. Tekstiaineistot tuovat taas poliitikkojen näkökulmaa prosessiin. Berliinin tilanne oli jo ennen muurin murtumista haasteellinen, sillä itäberliiniläisten liikkuvuus muualle kasvoi jo muita reittejä pitkin. Muurin murtuminen on merkittävä symbolinen tapahtuma kylmän sodan päättymisessä, mutta ei suinkaan ainoa. Lisäksi viime vuosien tapahtumat ovat nostaneet uudestaan esiin puheen kylmästä sodasta. Kiitettävässä vastauksessa opiskelija arvioikin sekä sitä, miten henkilöt omana aikanaan ovat merkityksellistäneet tapahtumaa, miten sitä on merkityksellistetty myöhemmässä historian kirjoituksessa että miten tilannetta voidaan hahmottaa viime aikojen tapahtumien kautta.